

บทที่ 2

ทฤษฎี แนวคิดและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

2.1 แนวคิด ทฤษฎี ที่ใช้ในการศึกษา

การศึกษาความร่วมมือระหว่างไทย-ลาว ในด้านวิชาการ (2544-2549): กรณีศึกษาความร่วมมือระหว่างมหาวิทยาลัยในภาคอีสานของไทยกับลาว ผู้ศึกษาได้นำแนวคิด ทฤษฎีและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องมาใช้ในการศึกษา ดังต่อไปนี้

2.1.1 ทฤษฎีการพึ่งพาอาศัยกัน (Interdependence Theory)

ทฤษฎีนี้ ผู้ศึกษานำมาอธิบายลักษณะของความร่วมมือระหว่างไทยและลาวที่เป็นไปแบบการพึ่งพาอาศัยกันในลักษณะของต่างฝ่ายต่างได้ประโยชน์ร่วมกัน ดังจะอธิบายเนื้อหาและความสำคัญของทฤษฎีการพึ่งพาอาศัยกันต่อไปนี้เป็น ทฤษฎีการพึ่งพาอาศัยกันเป็นทฤษฎีที่ได้รับความสนใจศึกษาค้นคว้ากันเป็นอย่างมาก นับตั้งแต่ปลายทศวรรษ 1960 เป็นต้นมา จนถึงปัจจุบัน ผู้ที่เสนอแนวความคิดนี้คือ Robert O. Keohane และ Joseph S. Nye, Jr ในหนังสือของเขาที่พิมพ์เมื่อปี ค.ศ. 1977 ในหนังสือชื่อ Power and interdependence : World Politics in Transition (อ้างอิงในสุรชัย สิริไกร, 2527 : 55 – 56) ผู้เขียนมีความตั้งใจจะให้การพึ่งพาอาศัยกัน เป็นรูปแบบอุดมคติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้เขียนทั้งสองคนพยายามจะเปรียบเทียบและแสดงให้เห็นถึงความแตกต่างระหว่างรูปแบบของ Interdependence กับรูปแบบของ Realism โดยสมมติฐานที่สำคัญ 3 ประการ ของสำนัก Realism ที่ถูกโต้แย้งโดยสำนักนี้ได้แก่

- รัฐทั้งหลายไม่จำเป็นต้องเป็นหน่วยที่เหนียวแน่น (Coherent Units) และไม่ใช่เป็นตัวแสดงที่สำคัญเสมอไป
- กำลัง (Force) โดยตัวมันเองอาจจะเป็นเครื่องมือที่ไม่มีประสิทธิภาพของนโยบาย
- ระบบการจัดลำดับความสำคัญของประเด็นนโยบายแบบเก่าที่ให้ความสำคัญกับเรื่อง การทหารและความมั่นคงเหนือเศรษฐกิจและสังคมนั้น ขณะนี้เป็นเรื่องล้าสมัยไปแล้ว

การพึ่งพาอาศัยกัน เป็นคำที่ใช้เพื่อสะท้อนให้เห็นภาพของความจริงสมัยใหม่ ในฐานะเป็นรูปแบบหนึ่งของการอธิบายเกี่ยวกับการเมืองโลก ที่เชื่อว่าจะมีช่องทางการติดต่อหลายทางระหว่างสังคม (Societies) ต่างๆ ไม่มีการจัดลำดับความสำคัญระหว่างประเด็นปัญหาต่างๆ และเชื่อในการไม่ใช่กำลังทหารหรืออย่างดีที่สุดก็ใช้กำลังทหารให้น้อยที่สุด

โดยรูปแบบการพึ่งพาอาศัยกันตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบันนี้นักทฤษฎีได้จัดลำดับแบ่งความสำคัญออกเป็น 3 รูปแบบคือ

1) การพึ่งพาในยุคอาณานิคม (Colonial Dependence) เป็นการพึ่งพาในด้านการส่งสินค้าออกโดยนายทุนด้านการค้าและการเงิน จะร่วมมือกับรัฐบาลอาณานิคมผูกขาด การค้าระหว่างยุโรปกับอาณานิคมพร้อมทั้งมีการผูกขาดที่ดิน เหมืองแร่ และกำลังคนในอาณานิคม นั่นคือประเทศแม่ที่เป็นเจ้าอาณานิคมจะเป็นผู้กำหนดการค้าการลงทุน เทคโนโลยีต่างๆ ของประเทศบริวาร อีกทั้งประเทศเจ้าอาณานิคมยังร่วมมือกับรัฐบาลประเทศอาณานิคมอีกด้วย

2) การพึ่งพาด้านการเงินและอุตสาหกรรม (Financial – industrial Dependence) เกิดขึ้นในปลายศตวรรษที่ 19 อุตสาหกรรมการผลิตวัตถุดิบและผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรเพื่อการส่งออก ในระยะนี้จะถูกรอบงำโดยทุนและการลงทุนแก่ประเทศศูนย์กลาง และโครงสร้างการผลิตโดยทั่วไปก็มุ่งตอบสนองการบริโภคในประเทศศูนย์กลางเป็นสำคัญ นั่นคือ ประเทศเล็กจะกู้เงินจากประเทศศูนย์กลาง และประเทศที่ให้กู้มีสิทธิ์กำหนดว่าจะให้ผลิตสินค้าอะไร ใช้แรงงานที่ไหน เป็นต้น

3) การพึ่งพาด้านเทคโนโลยีและอุตสาหกรรม (Technological – Industrial Dependence) เกิดตั้งแต่หลังสงครามโลกเป็นต้นมา ประเทศด้อยพัฒนาจะพึ่งพาบริษัทข้ามชาติในด้านเทคโนโลยีและการลงทุนด้านอุตสาหกรรม ซึ่งเน้นหนักการผลิตเพื่อตลาดภายในประเทศ

การพึ่งพารูปแบบที่ 1 และ 2 การผลิตจะมุ่งสู่การส่งออกเป็นหลัก รูปแบบการผลิตจึงถูกกำหนดโดยอุปสงค์จากประเทศศูนย์กลาง โครงสร้างการผลิตมีลักษณะเป็นการแบ่งงานตามความเชี่ยวชาญอย่างเข้มงวด การผลิตการเกษตรจะเน้นการปลูกพืชชนิดเดียวกันทั่วทั้งภูมิภาค ซึ่งการผลิตแบบนี้ตลาดภายในประเทศไม่สามารถเจริญเติบโตได้ เพราะการบริโภคภายในประเทศถูกจำกัดด้วยสาเหตุต่างๆ ดังนี้

- 1) รายได้ของประเทศที่มาจากส่งออกเป็นส่วนใหญ่ถูกนำไปซื้อปัจจัยการผลิตเพื่อการส่งออกหรือซื้อสินค้าฟุ่มเฟือยจากต่างประเทศสำหรับคนชั้นสูง
- 2) กรรมกรมีรายได้สำหรับการบริโภคอย่างจำกัด เพราะได้รับการขูดรีดแรงงานอย่างหนัก
- 3) การบริโภคของคนงานในบางส่วนอาศัยระบบการผลิตแบบยังชีพเป็นส่วนเสริม รายได้มีอยู่อย่างจำกัด
- 4) ส่วนเกินที่สะสมไว้ถูกส่งออกนอกประเทศในรูปของกำไรเสียเป็นส่วนใหญ่

สำหรับรูปแบบที่สามซึ่งเป็นรูปแบบที่มีอยู่ในปัจจุบัน การพัฒนาอุตสาหกรรมของประเทศโลกที่สามมักประสบปัญหาด้านเงินทุนมาก เพราะการพัฒนาในลักษณะนี้ต้องอาศัยเงินตราต่างประเทศ เพื่อซื้อเทคโนโลยีการผลิตทั้งเครื่องจักรและวัตถุดิบแปรรูปที่ผลิตเองไม่ได้ เพราะมีอุปสรรค คือ รายได้ส่วนใหญ่มาจากการส่งออกกับการผูกขาดสิทธิบัตรของบริษัทผูกขาด สภาพการพึ่งพาในด้านทุนและเทคโนโลยีมีผลกระทบต่อการพัฒนาหลายด้าน ซึ่งสภาพดังกล่าวมีลักษณะดังนี้

-การพัฒนาอุตสาหกรรมต้องพึ่งพาภาคการส่งออกในด้านเงินตราต่างประเทศ เพื่อใช้ซื้อปัจจัยในการผลิตที่ต้องใช้ในอุตสาหกรรม ผลคือ การพึ่งพาแบบนี้ทำให้ภาคการส่งออกที่เก่าแก่ดำรงอยู่ได้ ทั้งที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาตลาดภายใน

-การพัฒนาอุตสาหกรรมถูกวางเงื่อนไขให้เป็นไปตามสภาพอื่นๆ ลงๆ ด้านดุลการชำระเงินซึ่งมักจะประสบกับปัญหาการขาดดุล โดยการขาดดุลการชำระเงินมีที่มาจากความสัมพันธ์เชิงการพึ่งพาใน 3 ลักษณะคือ

- 1) ความสัมพันธ์ด้านการค้าที่เกิดขึ้นในตลาดโลกมีการผูกขาดอย่างสูง ทำให้ราคาสินค้าส่งออกจำพวกวัตถุดิบตกต่ำ และราคาสินค้าอุตสาหกรรมเพิ่มสูง ซึ่งนำไปสู่การขาดดุลการค้าและดุลการชำระเงินในประเทศด้อยพัฒนา
- 2) ทุนต่างชาติซึ่งควบคุมภาคเศรษฐกิจที่มีบทบาทสำคัญที่สุด และส่งกำไรจำนวนมากกลับคืนประเทศตน ทำให้เกิดขาดดุลเงินทุน
- 3) ความจำเป็นที่ต้องอาศัยทุนจากต่างประเทศเพื่อแก้ปัญหาการขาดดุล หรือเพื่อสนับสนุนการพัฒนา ทำให้ต้องกู้เงินจากต่างประเทศ

-การพัฒนาอุตสาหกรรมถูกกำหนดให้เป็นไปตามเงื่อนไขของศูนย์กลาง ประเทศด้อยพัฒนาต้องส่งสินค้าพวกเครื่องจักรและวัตถุดิบจากดินแดนศูนย์กลางเข้ามาใช้ในการพัฒนา

ผลงานของ Robert O. Keohane และ Joseph S. Nye, Jr มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาทางเลือกและแนวคิดพหุนิยมในเรื่องอำนาจ (Power) และความมั่นคง (Security) จากการที่เน้นความสนใจไปที่การพึ่งพาอาศัยกัน และความสัมพันธ์ข้ามชาติ การพึ่งพาอาศัยกันในทางการเมืองระหว่างประเทศจึงหมายถึง ตัวแสดงทั้งหลายที่มีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์หรือติดต่อกันในลักษณะที่ว่าเมื่อมีสิ่งใดเกิดขึ้นแก่ตัวแสดงตัวหนึ่งตัวใด ในโอกาสหนึ่งโอกาสใด ในสถานที่หนึ่งสถานที่ใด ก็จะส่งผลกระทบต่อตัวแสดงอื่นๆ ทั้งหมด ดังนั้นไม่ว่าจะในระบบความสัมพันธ์แบบใด ยังมีตัว

แสดงมากเท่าใด สถานะที่มากเท่าใด และโอกาสหลายๆ หลายโอกาสมากเท่าใด การพึ่งพาอาศัยกันก็ยิ่งมีมากขึ้นเท่านั้น

แนวคิดเกี่ยวกับการพึ่งพาอาศัยกัน (Interdependence) ได้กลายเป็นแฟชั่นอย่างกว้างขวางในทศวรรษ 1970 นักเขียนที่สำคัญๆ ในช่วงนี้ยอมรับว่าการพึ่งพาอาศัยกันในฐานะลักษณะของความสัมพันธ์ที่มีอายุยืนยาวที่สุดของระบบรัฐก็คือ ระบบพันธมิตร (Alliance) ย่อมเป็นที่ชัดเจนว่ากิจกรรมการหาพันธมิตรและการสร้างระบบพันธมิตรเป็นเครื่องหมายแห่งการพึ่งพาอาศัยกันในระบบพันธมิตร ระดับของการพึ่งพาอาศัยกันย่อมขึ้นอยู่กับว่าประเทศพันธมิตรเหล่านั้นมีความจำเป็นต่อกันมากแค่ไหนและประเทศพันธมิตรเหล่านั้นต้องขึ้นอยู่กับสมรรถนะของกันและกันอย่างไรในการเผชิญกับการคุกคามจากภายนอกกลุ่ม

ในศตวรรษที่ 20 การยอมรับในความสำคัญของการพึ่งพาอาศัยกัน ในประเด็นการทหารและความมั่นคง ได้ขยายไปสู่แนวคิดเกี่ยวกับความมั่นคงร่วมกัน (Collective Security) ในแนวคิดการพึ่งพาอาศัยกันและระบบความมั่นคงร่วมกัน ได้กระตุ้นให้มีการแสวงหาพันธมิตรยิ่งขึ้นไปอีกและพยายามแสวงหาทางก่อตั้งระบอบความมั่นคงซึ่งจะมีการจัดองค์การดีกว่าระบบพันธมิตรแบบเก่า แต่ทั้งระบบพันธมิตรแบบเก่าหรือแบบใหม่ต่างก็ยอมรับความสำคัญของการพึ่งพาอาศัยกัน

สำหรับหนังสือของ Robert O. Keohane และ Joseph S. Nye, Jr. ก็ได้เสนอลักษณะของแนวคิดเกี่ยวกับการพึ่งพาอาศัยกันซึ่งมีแนวโน้มเน้นความสำคัญกับประเด็นทางด้านเศรษฐกิจที่เกี่ยวข้องกับความมั่นคงและสวัสดิการ การเน้นถึงความสำคัญดังกล่าวก็ไม่มีอะไรเข้าใจยาก โดยกฎเกณฑ์ทั่วไป การพึ่งพาอาศัยกันจะเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว เมื่อสังคมนั้นๆ กลายเป็นสังคมอุตสาหกรรมและมีการทำให้ทันสมัย ยิ่งกว่านั้นเมื่อกระบวนการดังกล่าวเพิ่มขึ้น วิธีการที่จะเข้าสู่ตลาดอย่างเป็นปกติประจำวันก็เป็นสิ่งจำเป็นเพื่อให้บรรลุผลสำเร็จและธำรงรักษาความเจริญทางเศรษฐกิจเอาไว้ ตัวอย่างเช่น ระบบการค้า (Trade System) มักจะถือกันว่าเป็นตัวอย่างรูปแบบของกระบวนการการพึ่งพาอาศัยกันทางเศรษฐกิจ ในอัตราส่วนของการค้าต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมประชาชาติ (GDP) ขยายตัวขึ้นเท่าไรย่อมหมายความว่ารัฐพึ่งพากระบวนการค้าระหว่างประเทศมากขึ้นเท่านั้น

Robert O. Keohane และ Joseph S. Nye, Jr. ยังได้ชี้ให้เห็นว่า การพึ่งพาอาศัยกัน ย่อมหมายถึง ความรู้สึกตอบสนองต่อกัน (Sensitivity) อย่างน้อยก็ในระยะหนึ่ง หรือ ได้ให้คำนิยามของคำว่า การพึ่งพาอาศัยกัน (Interdependence) ว่าเป็นการพึ่งพาซึ่งกันและกัน (Mutual Dependence) โดยมีสาเหตุมาจากความจำเป็นของสถานการณ์ทั้งภายในและภายนอกของประเทศ ที่ทำให้แต่ละประเทศต้องแสวงหาและแลกเปลี่ยนความช่วยเหลือหรือพึ่งพาซึ่งกันและกัน ในกรณีประเทศไทยและลาวนี้ถือได้ว่าประเทศทั้งสองเป็นประเทศเพื่อนบ้านที่มีพรมแดนร่วมกันยาวกว่า 1,800

กิโลเมตร มีประวัติศาสตร์ขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรม เชื้อชาติและภาษา ที่ผูกพันและคล้ายคลึงกันเป็นอย่างยิ่งแล้ว ในปัจจุบันประเทศทั้งสองยังมีความสัมพันธ์อันดีร่วมกันแทบในทุกๆ ด้าน ไม่ว่าจะเป็นทางด้านเศรษฐกิจ การค้า การลงทุน การขนส่ง การคมนาคม การสื่อสาร การพลังงาน วัฒนธรรม การกีฬา เทคโนโลยีวิทยาการต่างๆ และทางด้านที่สำคัญคือ “ด้านวิชาการ” ที่ถือเป็นปัจจัยหรือประเด็นสำคัญของการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ โดยปกติแล้วประเทศต่างๆ มักจะมีความจำเป็นที่ต้องพึ่งพาอาศัยกันในด้านต่างๆ ดังต่อไปนี้คือ (อรศรี งามวิทยาพงศ์, 2530: 30)

-ความจำเป็นด้านเศรษฐกิจ

การพัฒนาไปสู่ความทันสมัยในด้านเศรษฐกิจ เป็นสาเหตุทำให้เกิดความสัมพันธ์ระหว่างประเทศแบบพึ่งพาอาศัยกันและกัน ซึ่งนักวิชาการชื่อ Keohane และ Nye, Jr. (อ้างใน สุรชัย ศิริไกร, 2527:55-56) เห็นว่าประเทศที่พัฒนาแล้วและประเทศด้อยพัฒนา มีความจำเป็นทางเศรษฐกิจที่จะต้องพึ่งพาอาศัยกันเพื่อสร้างหรือแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ร่วมกัน เช่น ประเทศไทยต้องพึ่งพาสินค้าวัตถุดิบ แรงงานและการขายสินค้าหรือถ่ายทอดขายสินค้าของตนให้กับประเทศลาวในขณะเดียวกันประเทศลาวก็ต้องพึ่งพาทุน เทคโนโลยีและผู้เชี่ยวชาญจากประเทศไทยเช่นกัน เป็นต้น ส่วนนักวิชาการอีกท่านหนึ่งคือ Edward L.Morse, 1976 (อ้างใน สุรชัย ศิริไกร, 2527) ได้ศึกษาและวิเคราะห์ไว้ว่าการพัฒนาการของระบบเศรษฐกิจและเทคโนโลยีที่ได้ทำให้ประชาชนมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น และนำไปสู่ภาวะที่ทันสมัย (Modernization) นั้นก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงต่อโครงสร้างของความสัมพันธ์ระหว่างประเทศอย่างไรบ้าง

Edward L.Morse เห็นว่าการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ และสังคมของประเทศต่าง ๆ ในโลกนั้น ในปัจจุบันแตกต่างจากสมัยก่อนอย่างไม่เคยมีมาก่อน ผลกระทบของภาวะทันสมัยทำให้สังคมโลกมีการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันอย่างมาก เกิดการพัฒนาของระบบโลก เกิดการติดต่อสัมพันธ์ข้ามชาติในหลายระดับ ทั้งภาคเอกชนและรัฐบาล ซึ่ง Morse มองว่ามีผลทำให้ระบบความสัมพันธ์ของโลกในยุคปัจจุบันอยู่ในขั้นตอนของการเปลี่ยนแปลง (Transitional)

การเปลี่ยนแปลงที่เห็นได้ชัดก็คือ การเปลี่ยนแปลงที่เกิดในกระบวนการดำเนินนโยบายต่างประเทศของรัฐที่ทันสมัย และการเปลี่ยนแปลงของค่านิยมระหว่างประเทศ ที่เดิมใช้กำลังทหารเปลี่ยนเป็นเพื่อความอยู่รอดของรัฐแทน (สุรชัย ศิริไกร, 2527: 55 – 56)

-ความจำเป็นด้านการเมือง

สำหรับความจำเป็นด้านการเมืองนั้น การพึ่งพาอาศัยกันระหว่างประเทศมีอิทธิพลอย่างมากต่อเสถียรภาพทางการเมืองและการปกครองภายในประเทศ เพราะความชอบธรรมในการปกครองและเสถียรภาพของรัฐบาลขึ้นอยู่กับความสามารถของรัฐในการพัฒนาเศรษฐกิจของแต่ละประเทศให้เจริญก้าวหน้า ซึ่งหมายถึงรัฐบาลต้องสร้างความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจกับต่างประเทศให้มีประสิทธิภาพมากที่สุด ยิ่งในกรณีของลาวในฐานะที่เป็นประเทศเพื่อนบ้านที่ใกล้ชิดกับไทย และเข้ามาเป็นสมาชิกของอาเซียนด้วยแล้ว ความจำเป็นในด้านความร่วมมือทางการเมืองก็ยิ่งมีความสำคัญเพิ่มเติมมากขึ้นตามไปด้วย (อรศรี งามวิทยาพงศ์, 2530: 36)

-ความจำเป็นทางด้านสังคม

ส่วนความจำเป็นทางด้านสังคมนั้น เนื่องจากความก้าวหน้าในการสื่อสารคมนาคมได้ทำให้เกิดการติดต่อและไปมาหาสู่ข้ามประเทศระหว่างประชาชนทั้งสองประเทศกันมากขึ้น ทำให้เกิดปัญหาสังคมระหว่างประเทศที่ไม่สามารถจัดการหรือแก้ไขได้โดยประเทศใดประเทศหนึ่งเพียงลำพัง เช่น ปัญหาการหลั่งไหลเข้ามาหางานทำของแรงงานต่างชาติ ปัญหายาเสพติด การควบคุมโรคระบาด อาชญากรรมและการก่อการร้าย เป็นต้น ทำให้ประเทศต่าง ๆ ต้องพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน ในการวางแผนป้องกันแก้ไขและปราบปราม นอกจากนี้การที่ประเทศต่าง ๆ ใช้แม่น้ำ ภูเขา ป่า ร่วมกัน ทำให้เกิดความจำเป็นจะต้องพึ่งพาอาศัยกันและกันในการศึกษากฎเกณฑ์การอนุรักษ์ทรัพยากร หรือการวางแผนในการป้องกันมลพิษร่วมกัน (อรศรี งามวิทยาพงศ์, 2530: 35)

-ความจำเป็นทางด้านวิชาการ

ส่วนความจำเป็นทางด้านวิชาการนั้น ถือได้ว่าเป็นปัจจัยที่มีบทบาทสำคัญเป็นอย่างมาก เพราะปัจจุบันประชากรหรือพลเมืองของรัฐนั้นๆ จำเป็นจะต้องติดต่อหาทางปัญหาหรือการแสวงหาความรู้ให้กับตนเองอยู่เสมอ เพื่อที่จะได้นำความรู้ความสามารถเหล่านั้นมาพัฒนาประเทศชาติของตนให้เจริญก้าวหน้าหรือเพื่อที่จะสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมนั้นๆ ได้อย่างผาสุก และรู้เท่าทันสถานการณ์ของโลกที่เปลี่ยนไปอยู่เสมอ โดยเฉพาะในยุคปัจจุบันนี้ด้วยแล้ว วิทยาการทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศเจริญก้าวหน้าและเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ความรู้และความสามารถในการใช้เครื่องมือที่สำคัญที่สุดที่รัฐหรือประเทศนั้นๆ จะนำมาใช้เป็นอาวุธในการปกป้องรักษาผลประโยชน์ของประเทศชาติให้ได้มากที่สุด (เสาวภาคย์ เตชะสาย, 2533)

นอกจากนี้ ยังผลที่เกิดขึ้นจากการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน จะก่อให้เกิดผลสำคัญๆ ได้พอสมควรดังนี้

1. Keohane และ Nye, Jr. เห็นว่าระบบความสำคัญของประเทศต่าง ๆ ในโลกปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงไปในลักษณะพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันมากขึ้นทุกขณะ จนกลายเป็นการพึ่งพาอาศัยกัน (สุรชัย ศิริไกร, 2527 : 52) และเกิดเป็นระบบโลกที่มีความสัมพันธ์กันทางเศรษฐกิจกับประเทศต่าง ๆ ให้มีทางในการติดต่อสัมพันธ์กันหลายช่องทาง จากแนวคิดนี้จะเห็นได้ว่าการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันของไทยและสปป.ลาว มีลักษณะเป็นไปตามแนวคิดข้างต้น คือไทยและสปป.ลาวมิได้มีการร่วมมือจำกัดเฉพาะการค้าและการลงทุนเท่านั้น แต่เป็นความร่วมมือรอบด้าน เช่น การปราบปรามยาเสพติด การส่งผู้ร้ายข้ามแดน การคมนาคมเช่น การสร้างสะพานมิตรภาพไทย - ลาว ความร่วมมือทางด้านการเมืองเช่น การแลกเปลี่ยนการเยี่ยมชมระหว่างกันของผู้นำในระดับสูงของทั้งสองประเทศ เป็นต้น กรณีการสร้างสะพานมิตรภาพไทย - ลาวนั้น ในอดีต สปป.ลาวเองมีความลังเลใจที่จะสร้างสะพานเชื่อมกับไทย เพราะกลัวว่าจะส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของประเทศหรือกลัวว่าไทยจะเอาเปรียบ แต่พอใช้สะพานไป 4 ปีกว่า สปป.ลาวเริ่มเล็งเห็นประโยชน์และคุณค่าของการมีสะพานแห่งนี้และเริ่มมีการพิจารณาที่จะสร้างสะพานมิตรภาพไทย - ลาว แห่งที่ 2 และแห่งที่ 3 เพิ่มขึ้นอีก ตามข้อเสนอของไทย แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างไทยและสปป.ลาว ว่าดีขึ้นเรื่อย ๆ

นอกจากนี้ Keohane และ Nye, Jr. ยังให้แนวคิดอีกว่า หากมีการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันมากยิ่งขึ้นแล้ว นโยบายต่างประเทศของทั้งสองประเทศก็จะเปลี่ยนแปลงไป คือจะครอบคลุมปัญหาต่าง ๆ นอกจากนี้ แสสนาภาพทางการทหารจะไม่ใช้เป็นเครื่องมือในการดำเนินนโยบายต่างประเทศที่ได้ผลอีกต่อไป และจะมีบทบาทน้อยลงด้วย ในกรณีนี้ ก็เช่นกัน ไทยและสปป.ลาวมิได้มีการใช้กำลังในการแก้ปัญหาอีกต่อไป ยกตัวอย่างเช่น กรณีการเจรจาปักปันเขตแดนไทยไทยและสปป.ลาวเป็นประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่ถือว่าประสบความสำเร็จในการเจรจาและสามารถปักปันเขตแดนไปได้กว่า 261 กิโลเมตร เป็นสองประเทศแรก เป็นต้น

2. การพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันในการพัฒนาไปสู่ความทันสมัย จะส่งผลต่อเนื่องให้เกิดความสัมพันธ์แบบพึ่งพาอาศัยกันมากยิ่งขึ้น เพราะจะทำให้เกิดความสัมพันธ์ไม่เพียงแต่รัฐต่อรัฐเท่านั้น หากยังขยายเป็นความสัมพันธ์ระดับประชาชนกับประชาชนด้วย เช่น ไทยกับสปป.ลาวมีสมาคมไทย - ลาว มีการเดินทางไปทอดกฐิน มีการเดินทางไปแสดงนาฏศิลป์ มีการเดินทางไปแสดงดนตรีของนักร้องไทย การแข่งขันเรือระหว่างประชาชนไทยและสปป.ลาวฝั่งจังหวัดหนองคาย-เวียงจันทน์ ฝั่งจังหวัดมุกดาหาร- สะหวันนะเขต ฝั่งจังหวัดนครพนม-แขวงคำม่วน ฝั่งจังหวัดอุบลราชธานี-เมืองจำปาสัก เป็นต้น

ความสัมพันธ์ที่ขยายขอบเขตมากขึ้นเช่นนี้ จะทำให้ระบบความสัมพันธ์ระหว่างประเทศเปลี่ยนแปลงไปสู่ความสัมพันธ์ที่เป็นระบบโลกมากขึ้นทุกที โดยพรมแดนหรือการถือแบ่งแยกประเทศจะลดความสำคัญลงเพราะแต่ละประเทศต่างมีผลประโยชน์ร่วมกันอยู่อย่างแน่นแฟ้น และมีความสำคัญกับทุกประเทศมากขึ้นทุกขณะ ความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับรัฐที่ขยายตัวขึ้น อันเป็นผลมาจากการร่วมมือกันนั้น จะมีผลทั้งที่เป็นแบบทวิภาคี(Bilateral) และแบบพหุภาคี (Multilateral) (ชาญวิทย์ เกษตรศิริ, 2544)

3. ระดับการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันที่เพิ่มมากขึ้น จะมีผลต่อการลดความสามารถของรัฐในการปกครองของตนเองลง เพราะแนวความคิดการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันเห็นว่าการยอมลดหรือจำกัดอำนาจอธิปไตยบางส่วนของรัฐลง แล้วยอมปฏิบัติตามกฎข้อบังคับในข้อตกลงระหว่างประเทศ ทั้งที่มีกับองค์การระหว่างประเทศและที่มีผลกับบริษัทข้ามชาตินั้น เป็นประโยชน์กับประเทศมากกว่าผลเสีย เพราะจะทำให้ประเทศได้รับผลกระทบบางอย่างซึ่งมีอาจทำได้โดยลำพัง ดังนั้น การแลกอธิปไตยบางส่วนกับความมั่นคงสมบูรณ์ทางเศรษฐกิจนั้น จึงเป็นสิ่งที่คุ้มค่าและไม่เสียหาย

4. การพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน โดยองค์การระหว่างประเทศและบริษัทข้ามชาติและการจัดการอธิปไตยเพื่อการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน จะทำให้รัฐลดบทบาทความสำคัญลงจากเดิม จากที่เคยถือว่ารัฐเป็นตัวแสดงที่มีบทบาทมากที่สุด และเป็นหน่วยงานสำคัญในการวิเคราะห์ความสำคัญระหว่างประเทศตามแนวคิดของพวกสังคมนิยม กลายเป็นมีลักษณะเป็นระบบโลก (World System) หรือ Internationalization ในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ โดยให้ความสำคัญกับตัวแสดงที่มีใช้รัฐ เช่น บริษัทข้ามชาติ องค์การระหว่างประเทศมากขึ้น นอกจากนี้ปัจจัยอำนาจผลประโยชน์ของชาติ ซึ่งเป็นตัวแปรที่สำคัญในการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศก็ถูกผลกระทบให้เปลี่ยนแปลงความสัมพันธ์ไปจากการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันระหว่างประเทศ เพราะผลประโยชน์ของชาติมีความหมายที่ซับซ้อนมากขึ้นจากการที่ประเทศต่าง ๆ ต้องพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน และมีผลประโยชน์ร่วมกัน ยิ่งไปกว่านั้นอำนาจของรัฐจะถูกกระทบกระเทือนโดยองค์การค้ำระหว่างประเทศ หรือตัวแสดงระหว่างประเทศอื่น ๆ ที่มีอำนาจเพิ่มมากขึ้นจากระบบความสัมพันธ์แบบนานาชาติ หรือระบบโลก (อรศรี งามวิทย์พงศ์, 2530 : 36 – 38)

ดังนั้น จากแนวความคิดของนักทฤษฎีอย่าง Robert O. Keohane และ Joseph S. Nye, Jr. เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างประเทศแบบการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน (Interdependence) จะเห็นได้ว่าประเทศที่พัฒนาแล้ว และประเทศที่ด้อยพัฒนาที่มีความจำเป็นทางเศรษฐกิจ การเมือง และสังคม ที่จะต้องพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน โดยนำมาอธิบายลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทยและประเทศลาวต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ ตลอดช่วงระยะเวลา 10 ปีที่ผ่านมา จนถึงปัจจุบันตามทัศนะของ ดอส แซนทอส (Dos Santos .1973 อ้างใน สุรัชย์ ศิริไกร, 2527) กล่าวคือ สถานการณ์ที่เศรษฐกิจของกลุ่ม ประเทศกลุ่มหนึ่งถูกกำหนดเงื่อนไขโดยการพัฒนาการและขยายตัวของกลุ่มประเทศอีกกลุ่มหนึ่ง ประเทศในโลกที่สามมีลักษณะพึ่งพาทั้งในด้านวัฒนธรรม สังคม การเมือง และเศรษฐกิจต่อประเทศทุนนิยมตะวันตก ได้แก่ด้านเทคโนโลยีการผลิต สินค้าทุน เงินทุน ตลาดส่งออก และผู้เชี่ยวชาญ มีความสัมพันธ์เชิงเอาเปรียบ คือ เชื้อวัตถุดิบถูก แรงงานถูก ขยายสินค้าสำเร็จรูปแพง ถ่ายโอนรายได้แผ่นดินผ่านบริษัทข้ามชาติ ดังนั้น จึงได้ให้ข้อเสนอแนะว่าประเทศโลกที่สามควรดำเนินการดังนี้

- พัฒนาพึ่งพาตนเอง ใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม
- ร่วมมือกันทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง เพื่อร่วมมือกันแก้ไขปัญหาระหว่างกันเพื่อมีส่วนนำไปสู่การต่อรองกับกลุ่มประเทศที่พัฒนาแล้วในด้านอื่นๆ ได้
- ปฏิรูปความสัมพันธ์ใหม่

Dos Santos ยังกล่าวอีกว่า การพึ่งพา คือเงื่อนไขทางประวัติศาสตร์อันหนึ่ง ซึ่งได้ทำให้โครงสร้างเกี่ยวกับเศรษฐกิจโลกเป็นรูปเป็นร่างขึ้นมา เงื่อนไขนั้นมันขึ้นขอบให้บางประเทศมีการทำร้ายประเทศอื่นๆ และจำกัดความเป็นไปได้ต่างๆ ในการพัฒนาของเศรษฐกิจที่เป็นรอง สถานการณ์ซึ่งกลุ่มเศรษฐกิจหนึ่งของประเทศต่างๆ ได้ถูกกำหนดเงื่อนไข โดยการพัฒนาและการแผ่ขยายของอีกเศรษฐกิจหนึ่ง ซึ่งประเทศของพวกเขาเองถูกทำให้ต้องเชื่อฟังและยินยอมที่จะถูกรบงำ มันมีลักษณะร่วมกันอยู่ 3 ประการ สำหรับนิยามความหมายนี้ที่บรรดานักทฤษฎีพึ่งพาส่วนใหญ่ยอมรับ

ประการแรกคือ ทฤษฎีพึ่งพาแสดงคุณลักษณะถึงระบบระหว่างประเทศอันนั้น ในฐานะที่ประกอบด้วยรัฐต่างๆ 2 ประเภท ซึ่งได้อธิบายอย่างหลากหลายในฐานะที่เป็น "ประเทศที่มีอิทธิพล" กับ "ประเทศที่พึ่งพา" ประเทศศูนย์กลางกับประเทศชายขอบ หรือประเทศมหาอำนาจกับประเทศบริวารต่างๆ (dominant / dependent, center / periphery, or metropolitan / satellite) รัฐต่างๆ ที่ทรงอิทธิพลคือ บรรดาชาติอุตสาหกรรมที่ก้าวหน้าในองค์กรความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนา (The Organization of Economic Co-operation and Development: OECD)

ส่วนบรรดารัฐต่างๆ ที่พึ่งพาคือรัฐทั้งหลายในลาตินอเมริกา, เอเชีย, และแอฟริกา ซึ่งมีรายได้ต่อหัวประชากรต่ำ(per capita GNPs) และซึ่งเชื่อมั่นอย่างมากต่อการส่งออกของสินค้าตัวใดตัวหนึ่งสำหรับการได้มาซึ่งเงินตราต่างประเทศ

ประการที่สอง นิยามความหมายดังกล่าวมีสมมุติฐานร่วมกันว่า อำนาจอิทธิพลภายนอกมีความสำคัญพิเศษต่อกิจกรรมทางเศรษฐกิจภายในรัฐที่ต้องพึ่งพาทั้งหลายและ อำนาจอิทธิพลภายนอกเหล่านี้เช่น บรรดาบรรษัทข้ามชาติ, ตลาดสินค้าระหว่างประเทศ, การช่วยเหลือจากต่างประเทศ, การสื่อสารต่างๆ และวิธีการอื่นๆ ที่บรรดาประเทศอุตสาหกรรมก้าวหน้าทั้งหลายสามารถเป็นตัวแทนผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจในต่างประเทศของพวกเขาได้

ประการที่สาม คือนิยามความหมายดังกล่าวเกี่ยวกับการพึ่งพาทั้งหมดชี้ว่าความสัมพันธ์ทั้งหลายระหว่างประเทศที่ทรงอิทธิพลกับประเทศที่ต้องพึ่งพามีลักษณะเป็นพลวัต เพราะปฏิสัมพันธ์ต่างๆ ระหว่างประเทศทั้งสองกลุ่มมีแนวโน้ม ไม่เพียงเพิ่มเติมเสริมส่งกันและกันเท่านั้น แต่ยังทำให้แบบแผนต่างๆ ของความไม่เท่าเทียมเข้มข้นมากขึ้นด้วย ยิ่งไปกว่านั้น การพึ่งพายังเป็นกระบวนการทางประวัติศาสตร์ที่ฝังลึกมาเป็นเวลาช้านาน มันมีรากหยั่งอยู่ในการทำให้เป็นสากลของลัทธิทุนนิยม ดังนั้น การพึ่งพาจึงเป็นกระบวนการอันหนึ่ง ซึ่งกำลังดำเนินอยู่อย่างต่อเนื่อง

อย่างไรก็ดี ยังมีงานของออร์ศรี งามวิทยาพงศ์ ก็ได้กล่าวเพิ่มเติมว่า ได้มีการถกเถียงกันในแนวคิดข้างต้นว่าจะมีลักษณะของ “ความเสมอภาค” ในความสัมพันธ์กันหรือไม่ ซึ่งมีผู้ศึกษาพบว่าแนวความคิดพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันในระยะต้น คือ ตั้งแต่หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ได้ทำลายระบบจักรวรรดินิยม ในสมัยคริสต์ศตวรรษที่ 19 และระบอบจักรวรรดินิยมที่ยังคงหลงเหลืออยู่ส่วนใหญ่ได้สูญสลายไปหมดสิ้นก่อนปี พ.ศ. 2498 ดังนั้นระบบความสัมพันธ์แบบอาณานิคมที่ประเทศหนึ่งที่มีอำนาจกดขี่ขูดรีด และเอาเปรียบอีกฝ่ายหนึ่ง ซึ่งไม่มีอำนาจอธิปไตยเป็นของตนเองนั้นได้หมดสิ้นไปด้วย การประกาศเอกราชและการได้มาซึ่งอำนาจอธิปไตยของประเทศอาณานิคมทำให้ระบบความสัมพันธ์ระหว่างประเทศมหาอำนาจกับประเทศด้อยพัฒนากับสงครามโลกครั้งที่ 2 นั้น มิใช่เป็นแบบเดียวกับสมัยอาณานิคมแต่อยู่ในฐานะของประเทศกับรัฐ ที่มีอำนาจอธิปไตยเท่าเทียมกัน การตัดสินใจใด ๆ มาจากการเลือกโดยสมัครใจ เพราะเห็นว่าจะได้รับประโยชน์มากกว่าในทางตรงกันข้าม หากเห็นว่ารูปแบบความสัมพันธ์นั้นให้ประโยชน์ไม่เป็นที่พอใจก็สามารถจะยกเลิกได้เนื่องจากยังคงมีอำนาจอธิปไตยของตนเองอยู่ ดังนั้นหากพิจารณาโดยดูจากอำนาจอธิปไตยจะเห็นได้ว่ารูปแบบของความสัมพันธ์แบบพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันจะมีลักษณะของความเท่าเทียมกัน (ออร์ศรี งามวิทยาพงศ์, 2530)

สำหรับความสัมพันธ์โดยทั่วไปแล้ว ทั้งสองประเทศถือว่ามีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกันมา ยาวนาน ซึ่งนอกเหนือจากความสัมพันธ์ด้านพรมแดนแล้ว ทั้งประเทศไทยและประเทศลาวยังมีความสัมพันธ์กันทางประวัติศาสตร์ ศาสนา ขนบธรรมเนียม ประเพณีและวัฒนธรรม แต่ด้วยลาวเป็นประเทศสังคมนิยม จึงทำให้การพัฒนาทางการเมืองของประเทศไทยและประเทศลาวมีรูปแบบของการพัฒนาที่แตกต่างกันสิ้นเชิง และหลังจากการล่มสลายของสหภาพโซเวียตในปลายปี 2534 ระบบเศรษฐกิจสังคมนิยมซึ่งเน้นการวางแผนเศรษฐกิจส่วนกลางก็เสื่อมความนิยมลง และเมื่อหลังยุคสงครามเย็น (Post Cold War Period) ได้เริ่มต้นขึ้น ประเทศสังคมนิยมมาร์กซิสเกือบทุกประเทศได้ปรับระบบการเมืองของตนให้ผ่อนคลายและมีเสรีภาพทางเศรษฐกิจเพิ่มมากขึ้น จนกลายเป็นระบบเศรษฐกิจการเมืองที่เรียกว่า “ระบบสังคมนิยมประชาธิปไตย” (Democratic Socialism) โดยมีระบบการเมืองแบบสังคมนิยมเหมือนเดิม แต่ทางเศรษฐกิจมีการเปิดเสรี (สุพจน์ บุญวิเศษ, 2546)

และตั้งแต่ช่วงนี้เรื่อยมาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทยและประเทศลาวทางด้านการเศรษฐกิจก็อยู่ในเกณฑ์ดีตลอดมา จนกระทั่งความสัมพันธ์ไทยลาวบรรลุถึงจุดสำคัญ ในเดือนเมษายน พ.ศ. 2537 เมื่อสะพานข้ามแม่น้ำโขงระหว่างไทย – ลาวสร้างเสร็จเรียบร้อย ซึ่งเอื้อประโยชน์ให้แก่ประเทศทั้งสองเป็นอย่างมาก แต่ด้วยประเทศลาวยังเป็นประเทศด้อยพัฒนา จึงจำเป็นต้องอาศัยความช่วยเหลือจากประเทศไทย โดยให้ความสัมพันธ์ตอนนโยบายความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในลักษณะของการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน (Interdependence) มากขึ้น ดังจะเห็นได้จากการที่รัฐบาลไทยในสมัย อานันท์ ปันยารชุน เป็นนายกรัฐมนตรี ได้ให้ความช่วยเหลือความร่วมมือทางด้านเศรษฐกิจและสังคม เพื่อสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างไทย – ลาว โดยได้ริเริ่มโครงการให้ความช่วยเหลือจำกัคอยู่ใน 3 ด้าน คือ การศึกษา การเกษตร และอนามัย (สมศักดิ์ ศรีวรรณ, 2534) หรือในสมัยของนายกรัฐมนตรี ชวน หลีกภัย ในการตอบตกลงที่จะซื้อกระแสไฟฟ้าจากลาว 1,500 เมกกะวัตต์ ภายในปี พ.ศ. 2543 และผู้แทนของทั้งสองฝ่ายได้เจรจาในความร่วมมือทางเศรษฐกิจ สังคม และปัญหาการรักษาความมั่นคงตามพรมแดนไทย – ลาว รัฐบาล สปป.ลาวต้องการให้แก้ปัญหาที่เป็นอุปสรรคความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทยและประเทศลาวที่เรื้อรังมานาน ได้แก่ ปัญหาชาวลาอพยพที่ยังคงเหลืออยู่ในประเทศไทย เป็นต้น

ส่วนในยุคปัจจุบันซึ่งอยู่ภายใต้การนำของนายกทักษิณ ชินวัตร ได้พัฒนาความสัมพันธ์ให้เปลี่ยนแปลงมาเป็นความร่วมมือในด้านต่างๆ โดยเฉพาะในด้านวิชาการระหว่างไทย-ลาว ในช่วง 5-6 ปีที่ผ่านมาได้ขยายตัวเพิ่มขึ้นครอบคลุมสาขาต่างๆ ได้แก่ การศึกษา เกษตร สาธารณสุข ยุติธรรม แรงงาน ตลอดจนด้านสังคม วัฒนธรรมและการท่องเที่ยว ตั้งแต่ปี 2544-2549 ไทยได้ให้ความช่วยเหลือด้านวิชาการแก่ลาวรวมเป็นเงินทั้งสิ้น 302,810 ล้านบาทแล้ว ซึ่งถือได้ว่าเป็นมูลค่าที่มีจำนวนสูงมาก (แหล่งที่มา <http://www.mfa.go.th>, 2550)

2.1.2 ทฤษฎีความร่วมมือ (Cooperation Theory)

ทฤษฎีนี้ ผู้วิจัยนำมาอธิบายความเป็นไปของความร่วมมือระหว่างไทยและลาว ที่ทั้งสองได้ร่วมปฏิบัติมาในประเด็นทางด้านวิชาการ ดังจะอธิบายเนื้อหาและความสำคัญของทฤษฎีความร่วมมือต่อไปนี้เป็นคือ ความร่วมมือ หมายถึง การที่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งต้องการที่จะทำกิจกรรมหรือเรื่องนั้นๆ โดยจำเป็นจะต้องขอให้อีกฝ่ายหนึ่งเข้ามาร่วมดำเนินการในกิจกรรมหรืองานนั้นๆ เพื่อให้บรรลุผลตามเป้าหมายที่วางเอาไว้ โดยทั้งนี้ลักษณะของความร่วมมือนั้น อาจเป็นแบบต่างฝ่ายต่างได้ผลประโยชน์ร่วมกัน หรืออาจเป็นฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดได้เปรียบทางผลประโยชน์แต่เพียงผู้เดียวก็ได้

ดังมีผู้ให้คำนิยามหรือความหมายของความร่วมมือที่สำคัญ คือ K.J.Holsti (1995) โดยเขาได้อธิบายว่า ความร่วมมือ (Cooperation) หมายถึง พฤติกรรมของบุคคลที่ทำร่วมกัน หรือช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เพื่อไปสู่เป้าหมายใดเป้าหมายหนึ่ง หรือเป็นการทำงานร่วมกับคนอื่นในทางต่างๆ เพื่อให้เป็นไปตามเป้าหมายขององค์กรหรือหน่วยงาน โดยมีลักษณะของความร่วมมือ ดังนี้

- ความร่วมมือเป็นลักษณะของการปฏิบัติงานเพื่อบรรลุจุดมุ่งหมายเดียวกัน
- ความร่วมมือเป็นการช่วยเหลือบุคคลอื่น ๆ หรือช่วยเหลือซึ่งกันและกันในทางสร้างเสริม
- ความร่วมมือเป็นการยอมรับการกระทำของบุคคลอื่นและของตนเอง ความร่วมมือเป็นการกระทำที่เห็นพ้องต้องกันและเพิ่มกำลังในทางปฏิบัติ

K.J.Holsti (1995) กล่าวว่า ความร่วมมือระหว่างรัฐเกิดขึ้นอย่างมีเหตุมีผล โดยเขาได้ให้เหตุผลที่นำไปสู่ความร่วมมือของรัฐหรือการทำให้รัฐเกิดความร่วมมือกับรัฐอื่น ไว้ 5 เหตุผลคือ

1.รัฐต้องการลดต้นทุนในการทำกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งของรัฐ (Reducing Costs) คือรัฐนั้นๆ ต้องสร้างความร่วมมือกับอีกรัฐหนึ่งๆ เพื่อที่จะทำให้เกิดการแบ่งเบาคภาระต้นทุนในกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่ง เพื่อไม่ให้รัฐนั้นๆ ต้องแบกรับภาระแต่เพียงฝ่ายเดียว เช่นการลดต้นทุนมูลค่าการซื้อขายทางด้านเศรษฐกิจ หรือในเรื่องความมั่นคงทางด้านการทหารด้วย เช่น การลดต้นทุนในการผลิตทหารและการซื้อขายอาวุธ เป็นต้น

2.รัฐต้องการเพิ่มประสิทธิภาพในกิจกรรมบางอย่าง (Increase Efficiency) คือ ทั้งนี้เนื่องจากการที่รัฐต้องดำเนินกิจกรรมบางอย่างตามลำพังจะทำให้ไม่มีประสิทธิภาพ แต่เมื่อใดที่รัฐสร้างความร่วมมือกับรัฐอื่นๆ ที่สมควรจะสร้างความร่วมมือด้วยแล้ว ก็จะทำให้เกิดประสิทธิภาพมากขึ้นหรือมากกว่าการดำเนินการในกิจกรรมนั้นๆ เพียงรัฐเดียว ดังตัวอย่างของความร่วมมือในลักษณะนี้ เช่น การขนส่งการคมนาคมสินค้าร่วมกัน การลงทุนทางการค้าร่วมกัน การปฏิรูปการศึกษาาร่วมกัน เป็นต้น

3.รัฐต้องการจัดการแก้ปัญหาหรือภัยคุกคามร่วมกัน (Common Threats or Problem) คือในบางเรื่องหรือบางกิจกรรมที่เป็นปัญหานั้น รัฐหนึ่งๆ จะไม่สามารถจัดการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นเพียงลำพังได้ เพราะปัญหาหรือภัยคุกคามบางเรื่องก็จำเป็นต้องหาวิธีแก้หรือหาทางออกร่วมกันถึงจะสามารถแก้ไขปัญหานั้นได้ โดยความร่วมมือในลักษณะนี้จะเป็นแบบทวิภาคี เช่น การแก้ปัญหามลพิษร่วมกัน การแก้ปัญหามลภาวะโลกร้อนร่วมกัน การต่อต้านกลุ่มโจรสลัดการร้ายร่วมกัน การปราบปรามยาเสพติดร่วมกัน การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติร่วมกันและอื่นๆ เป็นต้น

4.รัฐต้องการจะลดผลเสียที่จะเกิดขึ้นจากการกระทำฝ่ายเดียวของรัฐ (Reduce The negative Costs) คือ รัฐจำเป็นต้องร่วมมือกับรัฐอื่นๆ เพื่อแสวงหาวิธีการปฏิบัติในกิจกรรมบางอย่างร่วมกัน หรือเพื่อลดการต่อต้านจากรัฐอื่นเพื่อจะสามารถรักษาสถิติของกิจกรรมนั้นๆ ไว้ได้

5.รัฐต้องการสร้างผลประโยชน์แห่งชาติของตน โดยจะทำการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์กับรัฐอื่น (Reciprocity) คือ ความร่วมมือในลักษณะนี้จะเป็นแบบต่างฝ่ายต่างได้ประโยชน์ร่วมกันและมีความสมานฉันท์ร่วมกัน โดยผลประโยชน์ที่นำมาแลกกันนั้นไม่จำเป็นต้องเป็นเรื่องเดียวกันเสมอไป เช่น ประเทศหนึ่งอาจนำผลประโยชน์ในด้านเศรษฐกิจมาแลกกับผลประโยชน์ในด้านความมั่นคงกับอีกรัฐหนึ่ง เป็นต้น (K.J.Holsti, 1995:362-363)

ส่วนวิธีการสร้างความร่วมมือนั้น K.J.Holsti (1995) กล่าวว่าอาจใช้แนวทางปฏิบัติ ดังนี้

1.ชี้ให้เห็นประโยชน์ร่วมกัน ทำให้บุคคลที่เกี่ยวข้องมีความรู้สึกต้องงานตรงกันด้วยการรับฟังความคิดเห็นของผู้เกี่ยวข้องและทำความเข้าใจถึงผลงานที่จะเป็นประโยชน์ร่วมกัน การชักจูงให้เห็นประโยชน์ของส่วนรวมอาจใช้ไม่ได้กับคนบางคน จึงต้องชี้ให้เห็นถึงประโยชน์ทางอ้อมที่ผู้เกี่ยวข้องในการประสานงานจะได้รับด้วย

2.ผูกมิตรไมตรีต่อกัน ทำให้ผู้ปฏิบัติงานมีน้ำใจที่จะช่วยเหลือซึ่งกันและกันด้วยวิธีให้ผู้เกี่ยวข้องร่วมแสดงความคิดเห็นถึงปัญหาอุปสรรคและแนวทางแก้ไข เพื่อให้งานบรรลุผลสำเร็จให้จงได้และอย่าให้เห็นว่าเป็นความสำเร็จร่วมกัน

3.แนะนำกัน ทำให้ผู้ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องกันมีความสามารถทัดเทียมกันด้วยการพิจารณาความสามารถของผู้ร่วมปฏิบัติในการประสานงานทั้งด้านความสามารถในการสื่อสาร ความสามารถเฉพาะด้านหรือความถนัดในงาน และให้ข้อเสนอแนะที่จะเป็นทางทำให้ผู้เกี่ยวข้องมีความสามารถในระดับเดียวกันหรือใกล้เคียงกัน เพื่อจะได้ทำงานไปด้วยกันได้

4.มีการสื่อสารที่ดี ทำให้ด้วยการประสพการณ์ร่วมกันหรือสร้างสภาวะคล้ายคลึง ด้วยการร่วมกันคิด หากสามารถร่วมวางแผนปฏิบัติการด้วยกันตั้งแต่ต้นก็จะช่วยให้มีกรอบแห่งการอ้างอิง (Frame of Reference) ร่วมกันทำงานอยู่ในวงประสพการณ์ที่มีสภาวะคล้ายคลึงกัน

5.เพิ่มความใกล้ชิด ทำให้มีการพบปะหารือกันอยู่เสมอเพื่อให้ไว้วางใจกัน เพราะความใกล้ชิด จะช่วยให้ได้และเปลี่ยนความคิดเห็นและถ่ายทอดความรู้สึกถึงกันยิ่งใกล้ชิดกันมากเท่าใดก็จะเกิดความเข้าใจและรู้จักกันมากขึ้น ถ้ามีความหวังดีต่อกันมีเจตนาที่บริสุทธิ์และจริงใจก็จะเพิ่มความเชื่อถือไว้วางใจกันยิ่งขึ้น ดังนั้น เมื่อนำหลักการความร่วมมือของ K.J.Holsti ในข้อที่ห้า มาวิเคราะห์กับลักษณะความร่วมมือระหว่างประเทศไทยและลาว ในด้านวิชาการแล้ว ถือได้ว่ามีลักษณะเป็นไปแบบต่างฝ่ายต่างได้รับผลประโยชน์ร่วมกันหรือเป็นลักษณะแบบการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ระหว่างกัน โดยที่ทั้งสองประเทศมีความสนใจและต้องการที่จะได้ผลประโยชน์จากความร่วมมือแบบสมานฉันท์ ตัวอย่างเช่น ประเทศไทยได้ผลประโยชน์ในรูปแบบของการต้องการเป็นศูนย์กลางการศึกษาในภูมิภาคเอเชีย ส่วนประเทศลาวก็ได้ผลตอบแทนคือการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ หรือประชาชนให้มีขีดความสามารถ คุณค่า และมีคุณภาพมากขึ้นตามไปด้วย

2.1.3 แนวคิดการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ (Human Resource Development Approach)

“มนุษย์เป็นทรัพยากรที่มีคุณค่ามากที่สุด” คำกล่าวนี้ได้รับการพิสูจน์และยืนยันว่าเป็นความจริงในทุกยุคทุกสมัยและทุกสังคม จากปรากฏการณ์ที่ผ่านมาพบว่าแม้ประเทศหรือสังคมใดจะขาดแคลนทรัพยากรธรรมชาติ แต่ถ้าบุคคลในสังคมมีคุณภาพสูง ก็สามารถบริหารจัดการและพัฒนาสังคมหรือประเทศนั้นให้เจริญรุ่งเรืองขึ้นได้ ทรัพยากรมนุษย์ (Human Resources) จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งยวดในการกระทำกิจกรรมใดๆ ให้สำเร็จลุล่วง ไปด้วยดีไม่ว่าเทคโนโลยีจะก้าวไปไกลแค่ไหนก็ตาม การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ (Human Resource Development) จึงเป็นสิ่งจำเป็นต่อการบริหารประเทศ ในการกำหนดนโยบายและทิศทางการดำเนินงานของส่วนราชการต่างๆ ในอันจะก่อให้เกิดผลกระทบต่อการ พัฒนาประเทศโดยรวม เพื่อให้การบริหารกิจการของรัฐดำเนินไปได้อย่างราบรื่นและมีประสิทธิภาพสอดคล้องกับเปลี่ยนแปลงตาม สภาพแวดล้อมของโลกยุค สมัยโลกาภิวัตน์ (Globalization) (จำเนียร จวงตระกูล , 2547)

จากความหมายหรือคำนิยามในข้างต้น เห็นได้ชัดว่ารัฐหรือองค์กร หน่วยงานต่างๆ มีความจำเป็นต้องสร้างกำลังคนให้มีคุณภาพหรือที่เรียกกันว่า การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ในระดับที่สูง ซึ่งมนุษย์จะเป็นทรัพยากรที่มีคุณค่าในระดับสูงได้นั้น จะต้องผ่านกระบวนการพัฒนาให้มีทักษะความรู้ ความสามารถต่างๆ หรือ ผ่านการศึกษาอบรมบ่มเพาะด้วยวิธีการที่ดีมีประสิทธิภาพ ได้แก่ การพัฒนาด้านพฤติกรรม การพัฒนาด้านจิตใจ และการพัฒนาปัญญา เช่น การส่งเสริมให้ประชาชนได้เรียนหนังสือในระดับที่สูงหรือระดับอุดมศึกษา เพื่อที่บุคคลหรือประชาชนเหล่านี้ จะ

ได้นำองค์ความรู้ ความสามารถที่ตนเองเรียนรู้ มาใช้กับการพัฒนาประเทศและองค์กรของตนให้มีศักยภาพที่สูงขึ้นหรือเจริญรุ่งเรืองต่อไปได้ (จำเนียร จวงตระกูล , 2547)

ดัง คำนิยามความหมายของนักทฤษฎีและนักวิชาการที่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ไว้ดังต่อไปนี้

องค์การแรงงานระหว่างประเทศ (ILO) (อ้างอิงในจิระ หงส์ลดารมภ์ , 2533) มีความเชื่อเกี่ยวกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ว่า คำนี้เป็นคำที่กว้างขวางมากกว่าการทำให้ได้มาซึ่งทักษะ หรือ แม้แต่การฝึกอบรม มันมีพื้นฐานจากการยอมรับถึงความจำเป็นที่คนที่จะใช้สมรรถนะของตนอย่างเต็มที่ในการทำงาน รวมทั้งความพอใจส่วนบุคคล ทักษะควรจะได้รับการสนับสนุนจากความรู้ที่เกี่ยวข้องและทันสมัย เพื่อให้สามารถสนองความคาดหวังของตนได้ ในทำนองเดียวกัน การพัฒนาทัศนคติเป็นรายบุคคลและสังคมมีความจำเป็นเพื่อที่จะบูรณาการความหวังของปัจเจกบุคคลเข้าไปผนึกรวมเป็นกรอบข่ายการดำเนินงานของสังคมหรือประเทศชาติ อาทิเช่น

(1) มนุษย์ในฐานะทรัพยากรมนุษย์ คือเป็นทุนหรือปัจจัยในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ก็พึงมีการพัฒนาให้เป็นทรัพยากรที่มีคุณภาพ โดยมีสุขภาพดี ขยัน อดทน รับผิดชอบ มีฝีมือ มีความรู้ความสามารถ เชี่ยวชาญ ฯลฯ พร้อมทั้งจะเป็นกำลังในระบบเศรษฐกิจและสังคมที่จัดสรรให้เกื้อหนุนและนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน

(2) มนุษย์ในฐานะเป็นมนุษย์ เป็นหลักการที่ควรให้ความสำคัญสูงสุด โดยมุ่งให้การศึกษาและจัดสรรปัจจัยเกื้อหนุนอื่น เพื่อช่วยให้มนุษย์แต่ละชีวิตเจริญงอกงาม เข้าถึงความ เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์และมีชีวิตที่ดีงามสมบูรณ์ มนุษย์ที่ได้มีการพัฒนาในฐานะนี้จะเป็นปัจจัยตัวกระทำที่ดีที่สุดที่จะช่วยให้ระบบสัมพันธ์องค์รวมใหญ่บรรลุจุดมุ่งหมายแห่งการพัฒนาที่ยั่งยืน

องค์การพัฒนาอุตสาหกรรมแห่งสหประชาชาติ (UNIDO) (อ้างอิงในจิระ หงส์ลดารมภ์, 2533) ให้ความหมายของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ว่า กระบวนการพัฒนาคนในฐานะที่เป็นทั้งนามธรรมและรูปธรรมของการพัฒนาประเทศ ซึ่งรวมทั้งด้านเศรษฐกิจและอุตสาหกรรม เช่น การยกระดับความสามารถของบุคคล การเพิ่มความสามารถในการผลิต และการเพิ่มความสามารถในการสร้างสรรค์ และส่งเสริมหน้าที่คน ความเป็นผู้นำโดยผ่านการศึกษา การฝึกอบรม และการวิจัย

องค์กรชำนาญพิเศษของสหประชาชาติดูแลเรื่องเศรษฐกิจและสังคมสำหรับภูมิภาคเอเชียและแปซิฟิก (ESCAP) (Economic and Social Commission for Asia and Pacific, 1989) (อ้างอิงใน จีระ หงส์ถาวรภักดิ์, 2533) ได้เสนอแนวคิดในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ว่าจะต้องทำเป็นกระบวนการที่เรียกว่า กระบวนการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ (Human Resource Development Process) โดยมองว่าการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์จะต้องทำอย่างเป็นขั้นตอนที่ต่อเนื่อง 3 ขั้นตอนคือ

1.การลงทุนในทุนมนุษย์ (Investment) หมายถึงการจะให้มนุษย์เป็นทรัพยากรที่มีคุณภาพจะต้องมีการลงทุนในตัวมนุษย์ โดยการลงทุนในตัวมนุษย์จะทำได้หลายวิธี เช่น

- การลงทุนด้านการศึกษา
- การลงทุนด้านสาธารณสุข
- การลงทุนด้านการฝึกอบรม

2.การใช้ประโยชน์ (Utilization) จากทรัพยากรมนุษย์ที่ได้รับการลงทุนแล้ว ตรงนี้หมายถึงการนำมนุษย์มาใช้แรงงานให้เกิดผลผลิตนั่นเอง การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในขั้นตอนนี้จะเน้นประเด็นเกี่ยวกับ การจ้างงาน การมีงานทำ การว่างงาน การใช้แรงงานเด็กและสตรี

3.การให้ประโยชน์ (Provision) หมายถึงการให้ผลประโยชน์ตอบแทนกับมนุษย์หลังจากที่มนุษย์สร้างผลผลิตแล้ว ในขั้นตอนนี้จะเน้นในเรื่อง

- สวัสดิการสังคม
- การประกันสังคม
- การสร้าง ความมั่นคงในสังคม

กล่าวคือเมื่อลงทุนในมนุษย์แล้วจะได้ทุนมนุษย์ที่ได้รับการเพิ่มพูนความรู้ความสามารถ กลายเป็นการสะสมทุนมนุษย์แล้วนำมาใช้ประโยชน์ในการผลิต กระบวนการเหล่านี้เป็นมิติทางเศรษฐกิจ จากนั้นจึงให้ผลประโยชน์ตอบแทนในรูปของคุณภาพชีวิตอันเป็นมิติของสังคม ดังจะสามารถยกตัวอย่างมาประกอบการอธิบาย ดังต่อไปนี้

1.ขั้นการลงทุน

1.1 ลงทุนด้านการศึกษา ตัวอย่างที่มองเห็นในทุกวันนี้ เช่น

-การที่พ่อแม่จัดการศึกษาให้ลูกเองที่เรียกว่า Home School เพราะมองว่าระบบโรงเรียนไม่สามารถทำให้ลูกของตนเองมีความรู้ความสามารถได้อย่างเต็มที่พอ

-การให้ท้องถิ่นจัดการศึกษาเอง และจัดหลักสูตรที่สอดคล้องกับท้องถิ่น โดยมีตัวอย่างหนึ่งที่ที่น่าสนใจ คือ แขวงต่างๆ ที่อยู่ตามชายแดนของประเทศสปป.ลาว ได้ส่งเยาวชนในประเทศของตนเข้าไปเรียนพยาบาลกับมหาวิทยาลัยขอนแก่นและวิทยาลัยพยาบาลนครพนม เพื่อให้กลับมาทำหน้าที่เป็นพยาบาลในชุมชนของตนเอง ซึ่งการที่ประเทศสปป.ลาว ทำเช่นนี้เพราะอยากให้คนใน

ประเทศ ได้รับการดูแลด้านสุขภาพอย่างทั่วถึง แต่การที่จะรอให้เยาวชนไปแข่งขันเรียนหรือสอบเข้าแต่ภายในสถาบันที่อยู่ในประเทศลาวเอง ก็จะเป็นไปได้ยากเพราะเด็กในพื้นที่ไม่ใช่เด็กที่เรียนเก่งมากพอที่จะเข้าไปสอบแข่งขันกันกับเด็กในแขวงใหญ่อ่างแขวงเวียงจันทน์ตามระบบปกติได้ดีพอ ดังนั้น แนวความคิดนี้ถือว่าเป็นแนวคิดที่สร้างสรรค์และใช้ประโยชน์จากพื้นที่ให้คุ้มค่าเหมาะสมได้เป็นอย่างดี

-การให้เอกชนจัดการศึกษาเพื่อตอบสนองการดำเนินงานของตนเอง เช่น บริษัทห้างร้านในประเทศลาวได้ส่งพนักงาน เจ้าหน้าที่ในองค์กรมาเรียนในประเทศไทยที่มีสาขาวิชาเรียนที่หลากหลายและตรงตามความต้องการ ทั้งนี้เพราะเอกชนมองว่ารัฐไม่สามารถผลิตให้มีคุณภาพตามต้องการได้ เป็นต้น

1.2 การลงทุนด้านสุขภาพ ปัจจุบันการมีส่วนร่วมในการลงทุนด้านสุขภาพทำเองได้หลายอย่างเช่น

- การฟื้นฟูแพทย์พื้นบ้านในชุมชน
- การดูแลสุขภาพแบบเน้นป้องกันสุขภาพมากกว่าซ่อมสุขภาพ
- การบริหารจัดการสถานรักษาพยาบาลโดยตนเองโดยไม่พึ่งพารัฐ เป็นต้น

1.3 การลงทุนด้านการฝึกอบรม ตรงนี้ส่วนใหญ่ในภาคเอกชนจะทำอยู่แล้ว เช่นการส่งพนักงานไปฝึกอบรมตามโครงการต่างๆ

2. ขั้นการใช้ประโยชน์

หรือขั้นการนำเอามนุษย์มาใช้ประโยชน์ในการทำงาน ปัจจุบันแนวคิดการการมีส่วนร่วมในการทำงานเป็นแนวคิดที่ได้รับการตอบรับอย่างกว้างขวาง ในระบบราชการเองก็เน้นการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมหลังการปฏิรูประบบราชการ ในภาคเอกชนนั้น ก็เน้นการมีส่วนร่วมของพนักงาน เป็นการมีส่วนร่วมในการสร้างระบบการจัดการที่ดีในการทำงาน คือการจัดการแบบมีส่วนร่วมหรือประชาธิปไตยในการทำงาน (Work Place Democracy)

ที่หมายถึงการยอมรับสถานภาพที่เท่าเทียมกันของลูกจ้างกับนายจ้าง ซึ่งจะมีการจัดการแบบมีส่วนร่วมมีหลายระดับ ดังนี้

-ระดับต่ำที่สุดคือระดับปฏิบัติการในโรงงาน (Shop Floor) คนงานมีส่วนร่วมโดยการช่วยคิดว่าจะมีวิธีการทำงานที่ได้อย่างไร จะลดขั้นตอน ประหยัดทรัพยากรอย่างไร

-ระดับที่สูงกว่านี้คือให้พนักงานมาเป็นคณะกรรมการร่วมปรึกษา (JCC: Joint Consultant Committee) เวลามีปัญหาอะไรในโรงงานก็จะตั้งคณะกรรมการร่วม เช่น ต้องการรับคนใหม่ ไล่คนออก เป็นการเปิดโอกาสให้คนงานได้มีส่วนร่วมตัดสินใจชะตากรรมของคนงานด้วยกันไม่ใช่จะให้ใครออกก็ขึ้นกับนายคนเดียว

-ระดับมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายโดยให้พนักงานนั่งอยู่ในบอร์ด หรือร่วมเป็นส่วนหนึ่งของบริษัทมากระจายให้กับพนักงานทำให้พนักงานมีสถานะเป็นเจ้าของร่วม

-ระดับสูง สุดท้ายคือให้พนักงานเป็นเจ้าของกิจการเอง หรือเป็นส่วน ในระดับนี้ พนักงานจะไม่ถูกขูดรีดอีกแล้ว หากนายจ้างจะเลิกกิจการลูกจ้างอาจจะซื้อกิจการเพื่อทำต่อได้ เพื่อไม่ให้ลูกจ้างตกงาน ลูกจ้างก็จะมีความมั่นคงมากขึ้น

3.ขั้นการให้ประโยชน์

ในที่นี้หมายถึงการขึ้นของการสร้างระบบสวัสดิการให้กับมนุษย์นั่นเอง เช่น

-ให้ประชาชนจัดตั้งกองทุนด้านสวัสดิการขึ้นมาในท้องถิ่น เช่นปัจจุบัน อบต.บางแห่งมีการทำประกันชีวิตให้กับประชาชนทุกคนในเขตอบต. โดยให้ประชาชนจ่ายเงินสมทบ แล้วเอาเงินที่ทุกคนจ่ายสมทบไปจ่ายชดเชยเมื่อสมาชิกมีความเดือดร้อนเจ็บป่วยหรือเสียชีวิต

-พวกกองทุนฌาปนกิจต่างๆ ล้วนแต่เป็นการมีส่วนร่วมในเรื่องของการให้ประโยชน์ทั้งสิ้น

ไมล์ (Miles, 1989 อ้างอิงในจิระ หงส์ลดารมภ์ ,2533) ได้อธิบายว่า ทรัพยากรมนุษย์ส่วนมากแล้วอยู่ภายใต้การควบคุมของปัจเจกบุคคล (Individual) มันเป็นพลังสำรองเพียงอย่างเดียวที่คนเรามีอยู่ ที่ใช้แลกเปลี่ยนเพื่อช่วยให้คนสามารถมีปฏิสัมพันธ์ (Interact) กับคนอื่นได้ ทรัพยากรมนุษย์มีแต่จะเพิ่มพูนขึ้น (Expanded) เมื่อมีการใช้แทนที่จะถดถอยไป (Depleted) ทรัพยากรมนุษย์เมื่อได้พัฒนาแล้วจะทำให้คนสามารถใช้ทรัพยากรอื่นๆ ได้ดีกว่าเดิมมิใช่แต่เฉพาะเทคโนโลยีเท่านั้น แต่รวมถึงทรัพยากรธรรมชาติ ทรัพยากรทางสังคม (Societal) และอื่นๆ อีกด้วย การพัฒนาทรัพยากรอื่นๆ จากสภาพแวดล้อมอื่นๆ นั้น ขึ้นอยู่กับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์โดยแท้

UNDP (United Nations Development Program, 1990 อ้างอิงในจิระ หงส์ลดารมภ์ ,2533) ได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาคน จึงเกิดแนวคิดการพัฒนาคน หรือ Human Development หมายถึง การขยายทางเลือกของคนในสังคมหนึ่ง ๆ ทั้งผู้หญิงและผู้ชายโดยเฉพาะอย่างยิ่งคนยากจนและเสียเปรียบในสังคม (เช่นเดียวกับแนวทางการพัฒนาแบบเศรษฐศาสตร์การเมือง) คำว่าการขยายทางเลือกคือทำให้คนมีทางเลือกมากขึ้นแสดงนัยของการลงทุนในทรัพยากรมนุษย์ เช่น เมื่อคนมีการศึกษามากขึ้นย่อมมีทางเลือกมากขึ้น ดังนั้น การพัฒนามนุษย์จึงเน้นคนเป็นศูนย์กลางในการพัฒนาโดยการสร้างสิ่งแวดล้อมที่ทุกคนจะสามารถมีชีวิตที่ยืนยาว มีสุขอนามัยที่ดี (Healthy) และมีชีวิตที่สร้างสรรค์ (Creative Lives) โดยเน้นปัจจัยสี่ประการคือ

1. ขจัดความยากจน (Eliminating Poverty) ความยากจนเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนามนุษย์
2. สร้างงานและการดำรงชีพที่ยั่งยืนและสามารถยืนอยู่ได้บนขาของตนเอง
3. ปกป้องและสร้างเสริมสิ่งแวดล้อม
4. ส่งเสริมความก้าวหน้าของสตรี

เกรเซีย (อ้างอิงในจิระ หงส์ถาวรภัก, 2533) ได้มองตาม สหประชาชาติ (The United Nations) ที่ได้ให้ความหมายของทรัพยากรมนุษย์ไว้ว่า ทรัพยากรมนุษย์คือ ทักษะ ความรู้ และสมรรถนะของคนทั้งปวง ไม่ว่าจะเป็นจริงอยู่แล้ว หรือศักยภาพที่มีพร้อมสำหรับการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมในชุมชนหนึ่ง และ UNESCO มองทรัพยากรมนุษย์ในลักษณะที่เป็นทักษะโดยรวมของประชากรที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาประเทศ

แน็ดเลอร์ และแน็ดเลอร์ (Nadler & Nadler, 1990) ได้ให้ความหมายของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ไว้ คือ ประสบการณ์การเรียนรู้ที่จัดอย่างเป็นระเบียบ ภายในช่วงเวลาที่กำหนดเพื่อเพิ่มความเป็นไปได้ของการปรับปรุงการปฏิบัติงานและการเจริญเติบโต

มอนดี้และนอร์ (Mondy & Noe, 1990 อ้างอิงในจิระ หงส์ถาวรภัก, 2533) ได้ให้ความหมายของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ไว้คือ เป็นการใช้ทรัพยากรมนุษย์ให้บรรลุวัตถุประสงค์ขององค์กร โดยอาศัยพลังความสามารถของมนุษย์ปฏิบัติงานให้สำเร็จ

พาเซ สมิท และ มิลล์ (Pace, Smith & Mills, 1991 อ้างอิงในจิระ หงส์ถาวรภัก, 2533) ได้ให้ความหมายของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เอาไว้ว่า เป็นการบูรณาการของบทบาท การพัฒนาทรัพยากรบุคคล การพัฒนาอาชีพ และการพัฒนาองค์กร เพื่อให้บรรลุผลสูงสุดในด้านผลิตภาพ คุณภาพ โอกาสและความสมหวังของสมาชิกองค์กร เนื่องจากการทำงานให้บรรลุเป้าหมายขององค์กร

จิระ หงส์ถาวรภัก (Hongladarom, 2533) ซึ่งเป็นผู้บุกเบิกงานด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์คนหนึ่งของประเทศไทย ได้ให้ความหมายของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ว่า เป็นกระบวนการในการเพิ่มพูนสมรรถนะของคน เพื่อเข้าร่วมอย่างมีผลในการพัฒนาประเทศ

พยอม วงศ์สารศรี (2537) ได้กล่าวว่าการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ คือ การจัดการในส่วนที่เกี่ยวข้องกับคน เกี่ยวกับการกำหนดและการดำเนินนโยบายในด้านการวางแผนกำลังคน การจัดหา และคัดเลือกคนทำงาน การพัฒนา เพื่อความมุ่งหมายให้คนทำงานอยู่ดี และเป็นส่วนสำคัญในความสำเร็จขององค์กร

เกรียงศักดิ์ เชื้อวียง (2542:9) ได้กล่าวว่าการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ คือ กระบวนการเพิ่มความรู้ ทักษะ และความสามารถของปวงชนในสังคม

กรรณิกา เจิมเทียนชัย (2545) ได้กล่าวว่าการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ก็จะต้องให้ความรู้ และประสบการณ์ด้านวิชาการ การฝึกอบรมความรู้ที่ทันสมัยรวมทั้งการปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมควบคู่กันไป เช่น การให้คนมีความรู้ จะต้องฝึกให้มีวินัยในการทำงานควบคู่กันไปด้วย

วีระวัฒน์ ปิ่นนิตาชัย (2547) ได้กล่าวว่าการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ คือกระบวนการดำเนินงานที่ส่งเสริมให้ บุคลากรเพิ่มความรู้และทักษะ มีพฤติกรรมการทำงานที่เหมาะสมกับงานที่รับผิดชอบ ซึ่งเป็นการเพิ่มศักยภาพของบุคลากรให้ สามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

จากคำนิยามหรือคำจำกัดความของนักทฤษฎีและนักวิชาการในข้างต้น จะเห็นได้ว่าการมองการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เป็นการมองทั้งในระดับมหภาค ซึ่งมุ่งไปสู่การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ และระดับจุลภาคนั้น มองไปที่ระดับองค์การและระดับบุคคล ซึ่งเมื่อนำแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์มาจำแนกแบ่งสาย ก็จะสามารถแบ่งแนวคิดออกเป็น 3 แนวความคิด ได้ดังต่อไปนี้

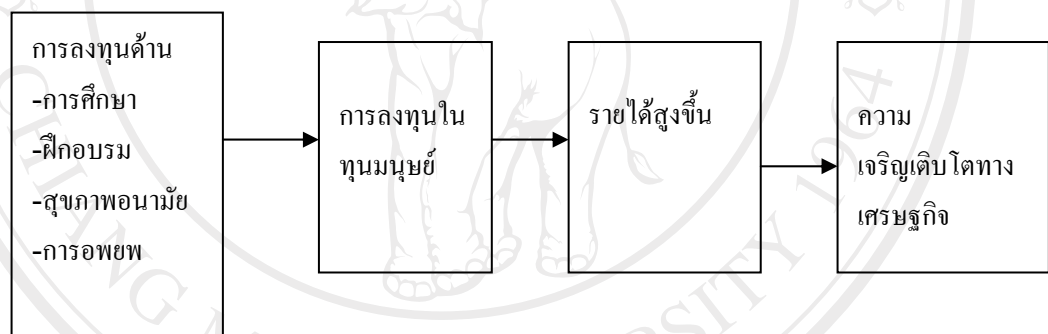
1. แนวคิดการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์แนวเศรษฐศาสตร์

มีสาระสำคัญคือ การมองว่ามนุษย์คือทรัพยากรที่มีค่า การพัฒนามนุษย์คือการทำให้มนุษย์มีศักยภาพมีความรู้ความสามารถเพิ่มขึ้น ทำให้มนุษย์มีทักษะความเชี่ยวชาญได้มากขึ้นทำให้มนุษย์สร้างความเติบโตทางเศรษฐกิจที่นำไปสู่การพัฒนาประเทศ (แหล่งที่มา <http://www.jamnean.com>)

การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในแนวทางเศรษฐศาสตร์ทำได้โดย

- การให้การศึกษา
- การดูแลสุขภาพ
- การฝึกอบรม
- การอพยพ

ดัง กรอบแนวคิดของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ทางด้านเศรษฐศาสตร์จึงเป็นไปตามรูปภาพ ดังนี้

2. แนวคิดการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในแนวมานุษยนิยม (Humanism)

เป็นแนวคิดที่ตรงกันข้ามกับแนวคิดเศรษฐศาสตร์ เพราะแนวคิดนี้จะไม่มองว่ามนุษย์เป็นทรัพยากร การพัฒนามนุษย์ในแนวคิดนี้จึงใช้คำว่า Human Development: HD ต่างจากแนวเศรษฐศาสตร์ที่ใช้คำว่า HRD แนวคิดมนุษยนิยม หมายถึง ระบบความเชื่อที่เน้นในเรื่องความต้องการของมนุษย์เน้นหาวิธีการเป็นเหตุเป็นผลในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ให้ความสำคัญต่อคุณค่าของความเป็นมนุษย์ สนใจมนุษยชาติ สนใจในกิจกรรมของมนุษย์ โดยมองว่ามนุษย์มีศักดิ์ศรีของตนเองที่จะทำให้เกิดการพัฒนา โดยที่ไม่ต้องเน้นการสร้างรายได้หรือวัตถุอย่างเดียวยตามแนวเศรษฐศาสตร์ จุดเน้นของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์แนวคิดมนุษยนิยมจึงเน้นการพัฒนาคนที่จิตใจ โดยเน้นพัฒนาคนแต่ละคนก่อน หากคนแต่ละคนมีการพัฒนา สังคมก็จะพัฒนาไปด้วย(แหล่งที่มา ระบบออนไลน์. <http://www.jamnean.com>, 2549)

3. แนวคิดการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์แนวรัฐประศาสนศาสตร์

จะเป็นแนวคิดการพัฒนาในเชิงกลยุทธ์เป็นแนวคิดที่พยายามนำความรู้เรื่องของการบริหารจัดการ มาใช้กับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ จนกลายเป็นแนวคิดการพัฒนาคนเชิงกลยุทธ์ เป็นแนวคิดที่กำลังถูกนำมาใช้อย่างกว้างขวางในปัจจุบันนี้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งหลังจากรัฐบาลชุดปัจจุบันเข้ามาดำรงตำแหน่ง และมีการปรับให้ทุกส่วนบริหารจัดการเชิงกลยุทธ์ เช่นในองค์กรระบบราชการหลังจากปฏิรูประบบราชการก็จะเปลี่ยนจากระบบราชการแบบเดิมมาเป็นราชการเชิงกลยุทธ์ การพัฒนาคนในองค์กรก็ต้องพัฒนาเชิงกลยุทธ์ด้วย

ส่วนความจำเป็นที่จะต้องมีการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์นั้น ผู้ศึกษาสามารถจำแนกระดับความสำคัญของการนำไปสู่การพัฒนาได้ พอสังเขปดังนี้

1. ความจำเป็นที่จะต้องพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในระดับชาติ ดังได้ศึกษามาแล้วว่ากระแสโลกาภิวัตน์ก็ดี การปฏิวัติเทคโนโลยีข่าวสารก็ดี หรือแม้กระทั่งนวัตกรรมทางการจัดการก็ดี มีผลกระทบต่อการดำรงอยู่และการเจริญเติบโตของประเทศเป็นอย่างมาก ประเทศต่างๆ จึงได้ลงทุนในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์มากขึ้นตามลำดับ โดยเฉพาะทางด้านการศึกษาและการฝึกอบรม เนื่องจากการศึกษาเป็นการพัฒนาคนในระยะยาว แต่การฝึกอบรมเป็นการพัฒนาคนในระยะสั้นที่เห็นผลได้ชัดเจนทั้งสองอย่างจึงต้องดำเนินการควบคู่กันไป ดังเช่นตัวอย่างของประเทศอังกฤษที่จะได้นำเสนอต่อไปนี้

ลอรีแมน, ยัง และ คาลินอคคัส (Lorrimer, Young and Kalinauckas, 1995 อ้างอิงใน จำเนียร จวงตระกูล, 2547) ได้อธิบายว่า ทักษะเป็นกุญแจสำคัญที่จะเป็นอันดับหนึ่งในโลก (Skills are the key to being world class) ผลกระทบของการที่ไม่สามารถสร้างทักษะที่จำเป็นได้ทันกาล เป็นสิ่งที่อันตรายมาก ในปี 1992 (พ.ศ.2535) การประชุมเศรษฐกิจระดับโลก (World Economic Forum) ได้จัดอันดับประเทศอังกฤษให้อยู่ในอันดับที่ 20 จากทั้งหมด 22 ประเทศ ซึ่งจากการจัดอันดับนี้อังกฤษอยู่เหนืออิตาลีกับกรีซ ในด้านคุณภาพของทักษะของคน ในขณะที่นั้นจำนวนคนงานที่ทำงานอยู่ในภาคการผลิตของอังกฤษได้ลดลงอย่างมาก จาก 7 ล้านคนในปี 1980 (พ.ศ.2523) มาเป็นน้อยกว่า 4.5 ล้านคนในปี 1992 (พ.ศ.2535) คำอธิบายง่ายๆ ก็คือ มีคนในตลาดต้องการซื้อสินค้าของอังกฤษน้อยลง เพราะคุณภาพ ราคา มูลค่า และการจัดส่งไม่ได้อยู่ในมาตรฐานระดับที่หนึ่งของโลก ซึ่งในทางกลับกันในฮ่องกงมีประชากร 6 ล้านคน แต่ประมาณ 3 ล้านคนทำงานในภาคการผลิตใกล้เขตแดนของประเทศจีน ในปี 1993 (พ.ศ.2536) ซึ่งในช่วงเวลานี้เป็นเวลาที่คนว่างงานในอังกฤษมีประมาณ 3 ล้านคน ที่เลวร้ายไปกว่านั้นผลผลิตมวลรวม (GDP) ต่อหัวของอังกฤษก็ต่ำกว่าฮ่องกงในปี 1993 (พ.ศ.2536) ฮ่องกงมีอัตราการเจริญเติบโตสูงกว่าอังกฤษถึง 4-5 เท่า อันที่

จริงแล้วปรากฏว่าคนอังกฤษจำนวนมากได้หนีไปที่ฮ่องกงเพื่อหางานที่มีรายได้ดี แต่ก็พบว่าพวกเขาไม่สามารถแข่งขันกับคนจีนฮ่องกงที่มีคุณสมบัติอย่างดีเยี่ยมได้ คนพวกนี้จึงต้องยอมรับทำงานในระดับที่ต่ำกว่าและได้รับค่าจ้างต่ำกว่าคนจีนฮ่องกง ซึ่งเป็นงานที่คนจีนฮ่องกงไม่ต้องการที่จะทำอีกต่อไป

กรณีของอังกฤษชี้ให้เราเห็นชัดว่าถ้าหากละเลยเรื่องคนแล้วจะมีผลต่อทั้งตัวคนคือหางานทำไม่ได้ หรือถ้าได้ก็ได้อะไรที่ไม่ดีหรือมีค่าตอบแทนต่ำ ถ้าไม่พัฒนาคุณภาพของสินค้าหรือบริการต่างๆ ของบริษัทก็เลวลงจนอยู่ไม่ได้ ต้องปิดกิจการไปและในท้ายที่สุดก็ส่งผลกระทบต่อประเทศชาติในส่วนรวมคือแข่งขันไม่ได้ ซึ่งเป็นผลร้ายทั้งสามระดับเลยทีเดียวยกเว้นระดับบุคคล ระดับองค์กร และระดับสังคม หรือระดับชาติ ด้วยเหตุนี้เองที่พรรคแรงงานซึ่งนำโดยนายโทนี แบลร์ (Tony Blair) เมื่อชนะการเลือกตั้งและเขาได้เป็นนายกรัฐมนตรีอังกฤษแล้วเขาประกาศว่า “ความสำคัญเร่งด่วนที่สุดสามอันดับแรกของอังกฤษคือ อันดับแรก การศึกษา อันดับที่สองการศึกษา และอันดับที่สามการศึกษา” เขาได้ประกาศนโยบายอย่างชัดเจนว่า การศึกษาเป็นความสำคัญลำดับหนึ่งของรัฐบาล เป็นกุญแจที่จะช่วยให้ธุรกิจของเรามีความสามารถในการแข่งขันและเปิดโอกาสให้แก่ทุกคน เราจึงมีเจตนารมณ์ที่จะยกระดับมาตรฐานการศึกษาในอังกฤษให้อยู่ในระดับที่ดีที่สุดในโลก (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2542)

จากกรณีตัวอย่างข้างต้นความสามารถในการแข่งขันของประเทศไทยและประเทศลาวกับประเทศต่างๆ ดังกล่าวข้างต้นคงจะพอชี้ให้เรามองเห็นความสำคัญและความจำเป็นที่จะต้องมีการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในประเทศในประเทศของตน การมองดังกล่าวข้างต้นเป็นการมองเพียงด้านเดียวคือความสามารถในการแข่งขันในเวทีเศรษฐกิจโลก ยังไม่ได้มองถึงการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ที่เกิดขึ้นในโลกและผ่านไปอย่างรวดเร็วรุนแรงมาก จนคนในประเทศ คนในองค์กร และคนเป็นรายบุคคลปรับตัวแทบไม่ทัน และความรู้ ทักษะ ทักษะที่ต่ำหรือไม่มีคุณภาพ ก็ไม่สามารถรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วเช่นนี้ได้ ดังนั้น ประเทศไทยและลาว จึงควรตระหนักถึงความสำคัญของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์กันอย่างจริงจังและยั่งยืนถาวรร่วมกันต่อไป

2. ความจำเป็นที่จะต้องพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในระดับองค์กร การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในระดับองค์กรมักจะเป็นสิ่งที่ถูกมองข้าม เพราะภาครัฐมักจะเน้นการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในด้านการศึกษาและสาธารณสุข โดยคาดหวังว่านายจ้าง ผู้ประกอบการ หรือผู้บริหารที่เป็นผู้รับผิดชอบการบริหารจัดการองค์กรจะดำเนินการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในองค์กรของตนเอง ในขณะที่เดียวกันผู้เป็นนายจ้าง ผู้ประกอบการ หรือผู้บริหารส่วนใหญ่ก็จะมองไม่เห็นความสำคัญของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ มักจะทุ่มการลงทุนไปทางด้านเทคโนโลยีเป็นส่วนใหญ่ โดยคาดว่าเมื่อมีเทคโนโลยีที่เหนือคู่แข่งแล้วองค์กรหรือบริษัทก็จะได้เปรียบคู่แข่งและสามารถเอาชนะ

การแข่งขันทางธุรกิจได้ในที่สุด ซึ่งในที่นี้จะได้นำเสนอกรณีตัวอย่างของบริษัท จีเอ็ม (General Motors) ซึ่งเป็นบริษัทผู้ผลิตรถยนต์ยักษ์ใหญ่ 1 ใน 3 ของโลกเป็นกรณีตัวอย่าง (จำเนียร จวงตระกูล, 2547)

ลอรีลิแมน, ยัง และ คาลีนีออคัส (Lorrimer, Young and Kalinauckas, 1995 อ้างอิงใน จำเนียร จวงตระกูล, 2547) ได้ยกตัวอย่างของบริษัทขนาดใหญ่ที่เผชิญปัญหาอันเนื่องมาจากการที่ไม่สามารถพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในองค์กรได้ทันกับการเปลี่ยนแปลง ตัวอย่างที่ยกมาอธิบายก็คือ บริษัท จีเอ็ม (General Motors) ในปี ค.ศ.1980 (พ.ศ.2523) จีเอ็ม ได้มองเห็นถึงการแข่งขันที่แข็งแกร่งขึ้นเรื่อยๆ จากคู่แข่งของ จีเอ็ม คือบริษัทญี่ปุ่น ดังนั้น จีเอ็ม จึงได้ตัดสินใจลงทุนขนาดใหญ่ในเครื่องจักร (Capital Equipment) ซึ่งไม่ต่ำกว่า \$ 90 พันล้าน (No less than \$ 90 billion) ในช่วงทศวรรษ 1980 (พ.ศ.2523) การลงทุนด้วยเงินมหาศาลเช่นนี้อาจเพียงพอที่จะใช้ซื้อบริษัทญี่ปุ่นที่เป็นคู่แข่งบริษัทหนึ่งหรือทั้งหมดมาเป็นของ จีเอ็ม ได้ถ้าหากบริษัทเหล่านั้นต้องการจะขายจากการลงทุน \$ 90 พันล้าน นี้ไม่น้อยกว่า \$ 57 พันล้าน ได้ลงทุนไปในการสร้างโรงงานและเครื่องจักร ซึ่งในจำนวนนี้ \$ 40 พันล้าน ได้ลงไปในการสร้างหุ่นยนต์อย่างเดียว นับเป็นการโหดร้ายที่จีเอ็ม ไม่ได้ลงทุนในด้านคนหรือมนุษย์มากเหมือนบริษัทญี่ปุ่น ผลก็คือในปี 1991 (พ.ศ.2534)

จีเอ็ม ประสบกับการขาดทุนถึง \$ 4.5 พันล้าน ซึ่งเป็นการขาดทุนครั้งใหญ่ที่สุดในประวัติศาสตร์ของบริษัทอเมริกัน (ในปีถัดมา จีเอ็ม ขาดทุนถึง \$ 23.5 พันล้าน) และที่เลวร้ายไปกว่านั้นอีกก็คือ จีเอ็ม ใช้เวลาโดยเฉลี่ยในการประกอบรถยนต์นาน 39 ชั่วโมงต่อคัน ในขณะที่โตโยต้าใช้เวลาเพียงครึ่งหนึ่งของ จีเอ็ม สิ่งที่เกิดขึ้นเป็นสิ่งที่ทุกคนประหลาดใจเพราะ จีเอ็ม ได้ร่วมทุนกับโตโยต้ามาหลายปีในการดำเนินการโรงงานประกอบรถยนต์เรียกว่า บริษัท นิวยูไนเต็ดมอเตอร์ แมนูแฟคเจอร์อิง อิงค์ (New United Motor Manufacturing Inc) ชื่อย่อว่า นัมมิ (NUMMI) ที่ฟรีมอนท์ (Fremont) แคลิฟอร์เนีย (California)

จากเหตุการณ์ดังกล่าวชี้ให้เห็นว่า จีเอ็ม เรียนรู้ช้าไป แต่ในปัจจุบันนี้ จีเอ็ม ได้บทเรียนที่แพงมากจึงได้ทุ่มเทให้แก่การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เป็นอย่างมาก โดยเฉพาะด้านการเรียนรู้ การสื่อสาร ระบบแบ่งปันความรู้ รวมทั้งเป็นผู้ใช้ กรุปแวร์เทคโนโลยี (GroupWare Technology) รายใหญ่ที่สุดรายหนึ่งของโลก การตระหนักถึงความสำคัญของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในองค์กรของ GM นั้นอาจจะพิจารณาจากคำกล่าวของผู้บริหารระดับสูงสุดของ จีเอ็ม คือ โรเจอร์ บี.สมิท (Roger B. Smith) ซึ่งดำรงตำแหน่งประธานกรรมการและประธานเจ้าหน้าที่บริหาร ดังต่อไปนี้

“เงินและเทคโนโลยีโดยลำพังแล้วไม่สามารถแก้ปัญหาของเราได้เราทราบดี เราจำเป็นต้องมีส่วนผสมที่สำคัญยิ่งคือคน การนำเอาเครื่องคอมพิวเตอร์มาใช้ในอุตสาหกรรมหนึ่ง อุตสาหกรรมใดก็เป็นแค่เพียงเครื่องมือที่สลับซับซ้อนอีกชิ้นหนึ่งเท่านั้น ถ้าปราศจากคนที่ถูกต้อง ซึ่งได้รับการฝึกอบรมที่ถูกต้องเพื่อใช้ระบบอย่างถูกต้องและทำการตัดสินใจที่ถูกต้องแล้ว เทคโนโลยีก็เพียงแต่เปิดโอกาสให้เราได้ทำอะไรเสียได้เร็วขึ้นเท่านั้นเอง เรายังต้องจัดการเทคโนโลยี และเราก็ต้องการคนที่ได้รับการฝึกอบรมอย่างดีเยี่ยมในทุกระดับเพื่อมาช่วยเราดำเนินการ” (Weather & Davis, 1993, 328 อ้างอิงในจำเนียร จวงตระกูล, 2547)

คำกล่าวนี้สะท้อนให้เห็นถึงความตระหนักเป็นอย่างดีถึงความจำเป็นที่จะต้องมีการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในองค์กรคือบริษัทห้างร้านต่างๆ เพื่อให้บริษัทสามารถดำเนินการต่อไปได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ซึ่งในกรณีของ จีเอ็ม นั้นเคยมีประสบการณ์ที่เพิ่มขึ้นมาแล้วจากการละเลยการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์

3. ความจำเป็นที่จะต้องพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในระดับบุคคล การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในระดับบุคคลนับว่าเป็นปัจจัยสำคัญที่สุดของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เพราะการพัฒนาเป็นรายบุคคลเป็นฐานสำคัญของการพัฒนาทักษะในระดับองค์กร และในระดับชาติ กล่าวคือ ถ้าหากพนักงานทุกคนในประเทศและองค์กรมีความพร้อมที่จะเรียนรู้และพร้อมที่จะพัฒนาอย่างพร้อมเพรียงกันแล้ว ย่อมทำให้ทรัพยากรมนุษย์ทั้งหมดของประเทศได้รับการพัฒนาอย่างแข็งแกร่ง เมื่อองค์กรมีทรัพยากรมนุษย์ได้รับการพัฒนาอย่างแข็งแกร่งในหลายๆ ด้าน องค์กรรวมกันเข้าก็จะเป็นพลังสำคัญของประเทศ นั้นย่อมหมายความว่าประเทศนั้นก็จะมีความพร้อมที่จะมีการพัฒนาอย่างเต็มที่ ทำให้ประเทศนั้นมีความพร้อมที่จะรับการเปลี่ยนแปลงและสามารถแข่งขันในตลาดโลกได้ และมีความยั่งยืน เพราะทรัพยากรมนุษย์ของประเทศนั้นมีความพร้อมสมบูรณ์ ดังที่กาลิเลโอ (Galileo Galilei) เคยกล่าวไว้ว่า เราไม่สามารถสอนคนได้ แต่สิ่งที่เราสามารถทำได้ก็คือช่วยให้เขาค้นพบในตัวเอง (We cannot teach a man anything – you can only help him to find it in himself.) (Lorrinan, Young & Kalinauckas, 1995, 83 โดยอ้างอิงในจำเนียร จวงตระกูล, 2547)

การวิจัยของ เค็มสเก้ (Kemske, 1989 in Workforce โดยอ้างอิงในจำเนียร จวงตระกูล, 2547) มีประเด็นที่น่าสนใจเกี่ยวกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในระดับบุคคลหลายประเด็นกล่าวคือ ความสามารถทางปัญญา โดยผ่านการถ่ายทอดความรู้จะเป็นปัจจัยคัดแยกพนักงานที่ดีที่สุดจากพนักงานอื่นๆ คนที่ปฏิเสธหรือไม่สามารถปรับตัวเข้ากับเทคโนโลยีจะพบว่าตนเองต้องทำงานหนักขึ้นแต่ได้ผลงานน้อยลง การเรียนรู้ตลอดชีวิตจะเป็นสิ่งบังคับ พนักงานที่มีทักษะและความสามารถหลากหลายจะมีคุณค่ามากกว่าพนักงานที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านใดด้านหนึ่ง องค์กรจะไม่จ่ายค่าจ้างตามค่าของงานแต่จะจ่ายค่าจ้างตามค่าของบุคคล ความสามารถที่หลากหลายจะเป็นปัจจัย

สำคัญในการกำหนดค่าของพนักงานพร้อมด้วยการคิดแบบยุทธศาสตร์ ภาวะผู้นำ การแก้ไขปัญหา ติดตามมาด้วยทักษะทางด้านคนและเทคโนโลยี งานทุกงานจะต้องการทักษะทางด้านคอมพิวเตอร์ สูงขึ้นกว่าเดิม ผู้ที่ไม่มีทักษะเบื้องต้นทางคอมพิวเตอร์จะไม่สามารถมีชีวิตอยู่ได้ในสถานที่ทำงาน ผู้ที่สามารถเรียนรู้ทักษะหรือความสามารถใหม่ๆ โดยเร็วจะเป็นผู้ที่มีคุณค่าสูงในโลกที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว เนื่องจากผู้ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญทางด้านคอมพิวเตอร์ก้าวเข้ามาสู่ กำลังแรงงานมากขึ้น พนักงานจะมีผลิตภาพสูงในชิ้นงานที่ซับซ้อน และพึ่งพาคนอื่นและพึ่งพาฝ่าย งานน้อยลง งานหลายงานจะได้รับการออกแบบใหม่ให้มีขอบข่ายกว้างขวางขึ้น โดยเฉพาะงานใน ตำแหน่งการจัดการเป็นผลให้ใช้คนน้อยลง การวัดผลพนักงานจะวัดที่คุณค่าของพนักงานที่ให้แก่ (Contribute) ธุรกิจไม่ใช่วัดที่ความสามารถในการปฏิบัติได้ผลบรรลุตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ ล่วงหน้า การทำงานจะมีความท้าทายมากขึ้นและงานก็จะมีความซับซ้อนมากขึ้น ตำแหน่งจะมีการ จัดระบบพนักงานเป็นทีม โดยมุ่งเน้นทีมงานไม่ใช่จากองค์กรตามระดับชั้น ตำแหน่งงานจะกำหนด โดยความสามารถที่จำเป็นต้องปฏิบัติ

ดังนั้น ในท้ายสุดนี้จากความหมายหรือค่านิยมในข้างต้น เห็นได้ชัดว่ารัฐหรือองค์กร หน่วยงานต่างๆ โดยเฉพาะคู่ประเทศอย่าง ประเทศไทยและลาว จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องสร้าง กำลังคนให้มีคุณภาพหรือที่เรียกกันว่า การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ให้มีทักษะความรู้ ความสามารถ ต่างๆ ในระดับที่สูง เช่น รัฐบาลสปป.ลาว ได้ให้ความสนใจที่จะเลือกส่งประชาชนชาวลาวให้เดิน ทางเข้ามาศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาที่ประเทศไทยเพิ่มมากขึ้น ทั้งนี้ก็ต้องการจะพัฒนาทรัพยากร บุคคลในประเทศให้มีขีดความสามารถที่สูงขึ้นและทั่วถึงขึ้น เพื่อที่บุคคลหรือประชาชนเหล่านี้ จะ ได้นำองค์ความรู้ ความสามารถที่ตนเองเรียนรู้ มาใช้กับการพัฒนาประเทศและองค์กรของตนให้มี ศักยภาพที่สูงหรือเจริญรุ่งเรืองต่อไปได้ เป็นต้น

2.2 วรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้แบ่งประเภทของผลงานวิจัยที่นำประกอบความรู้ในเนื้อหาสาระของผลงานวิจัยเรื่องนี้ ออกเป็น 3 ประเภท ดังนี้คือ

2.2.1 ความสัมพันธ์ระหว่างไทย-ลาว ในเชิงทั่วไป

ผลงานวิจัยต่างๆ นี้ ชี้ให้เห็นถึงที่มาและความสำคัญของความสัมพันธ์ระหว่างไทยและลาว ว่าเริ่มมีการติดต่อสัมพันธ์กันหรือมีความเกี่ยวข้องกันอย่างไรและมีที่มาที่ไปอย่างไร ดังผลงานวิจัยที่มีผู้ทำการศึกษามาแล้ว ไว้ดังต่อไปนี้

จากเอกสารของกระทรวงการต่างประเทศ เรื่อง “วิวัฒนาการความสัมพันธ์ไทย – ลาว (2527)” ได้กล่าวถึงความผูกพันระหว่างคนไทยกับคนลาว ว่าตัดขาดแบ่งแยกออกจากกันไม่ได้ เพราะมีต้นกำเนิดมาจากรากฐานเดียวกัน ทั้งทางด้านเชื้อชาติ ศาสนา ความเชื่อถือ ความรู้สึกนึกคิด ขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรม และวิวัฒนาการทางสังคม นอกจากนั้นคนไทยและคนลาวต่างมีถิ่นฐานอยู่ในพื้นที่เดียวกัน คือแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และยังได้รับอิทธิพลทางวัฒนธรรม ศาสนา และภาษาจากชมพูทวีปเหมือนกันอีกด้วย

ศรี อินทปັນติและคณะ (2531) ได้กล่าวถึงความสัมพันธ์ไทยกับลาวว่าเป็น “บ้านพี่ เมืองน้อง” กันอย่างแท้จริง เพราะคนไทยกับคนลาวพูดภาษาเดียวกัน เมื่อคนไทยกับคนลาวพบหน้ากันก็สามารถพูดกันรู้เรื่องโดยไม่ต้องใช้ภาษาอื่น แต่ไหนแต่ไรมาคนไทยไม่เคยกล่าวขานถึงพม่า มาเลเซีย เขมร ว่าเป็น “บ้านพี่ – เมืองน้อง” เหมือนอย่างที่ไทยเราพูดถึงลาวแต่อย่างใด ทั้งๆ ที่พม่า มาเลเซีย และเขมรเป็นประเทศเพื่อนบ้านที่มีพรมแดนติดกับไทยเช่นกัน

ผู้เขียนได้กล่าวเสริมว่านอกจากภาษาแล้ว พี่น้องไทยลาวสองฝั่งแม่น้ำโขงยังมีการติดต่อไปมาหาสู่กันฉันท์ญาติมิตร ลำน้ำโขงเป็นเส้นแบ่งแยกดินแดนไทยลาวเท่านั้น แต่ลำน้ำโขงไม่เคยแยกสายสัมพันธ์ไทยลาวได้ขาดจากกันได้เลยแม้แต่น้อย ก่อนลาวจะตกเป็นเมืองขึ้นของฝรั่งเศส ผู้เขียนได้กล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับลาวว่ามีความสัมพันธ์แนบสนิทกันทุกด้าน และถ้าจะพิจารณาความสัมพันธ์ทางด้านตัวบุคคลระหว่างไทยกับลาวแล้ว จะเห็นได้ว่าคนไทยกับคนลาวมีความผูกพันกันดังครอบครัวเดียวกันตั้งแต่พระเจ้าแผ่นดินลงมาถึงชั้นชาวบ้าน พระราชธิดาแห่งราชอาณาจักรลาวเคยเข้ามาเป็นสนมเอกคนโปรดในพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช ชาวลาวในตระกูลชั้นสูงหลายคนเข้ารับราชการอยู่ในราชสำนักไทย ตั้งแต่สมัยอยุธยา จนถึงสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น แต่ครั้งเมื่อลาวตกอยู่ภายใต้อาณานิคมของฝรั่งเศส ปีค.ศ.

1899 (ในสมัยของรัชกาลที่ 4 และรัชกาลที่ 5 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์) ลาวก็ได้ห่างเหินกับไทยไป โดยปริยาย ด้วยฝรั่งเศสไม่ไว้วางใจเกรงว่าผู้นำลาวจะคบคิดกับไทยทำการที่บ่อนทำลายความมั่นคงของฝรั่งเศสในอินโดจีน แต่ความสัมพันธ์ฉันพี่น้องระหว่างชนชั้นชาวบ้านไทย – ลาวนั้นก็ยังอยู่ในระดับเดิม มีการข้ามโขงไปมาหาสู่กันเช่นเคย ไม่มีอะไรเปลี่ยนแปลง

ขจิตภัย บุรุษพัฒน์ (2537) ได้กล่าวไว้ว่าในบรรดาประเทศเพื่อนบ้านที่มีพรมแดนติดต่อกับไทย มี สปป.ลาวเพียงประเทศเดียวเท่านั้นที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับไทยทั้งด้านเชื้อชาติ ศาสนา วัฒนธรรม และขนบธรรมเนียมประเพณี ความสัมพันธ์ในลักษณะพิเศษอย่างนี้คงจะไม่มีชาติไหนอีกแล้ว นอกจากไทยกับลาวผู้เขียนได้กล่าวต่อไปว่าแม้ว่าลาวจะมีลัทธิการปกครองแตกต่างไปจากไทย แต่ก็หาได้เป็นอุปสรรคต่อความสัมพันธ์ระหว่างประเทศทั้งสองไม่ ประชาชนทั้งสองฝั่งยังมีการติดต่อไปมาหาสู่กันเหมือนเดิม อย่างไรก็ตาม ความไม่เข้าใจกันและความระแวงแคลงใจซึ่งกันและกันในช่วงที่ สปป.ลาวมีการเปลี่ยนแปลงการปกครองใหม่ๆ ได้มีผลกระทบต่อบรรยากาศความสัมพันธ์ของประเทศทั้งสองอยู่บ้าง ซึ่งปัญหาที่ทำให้ไทย – ลาวเกิดความระแวงกันในช่วงนั้นคือ ปัญหาผู้อพยพชาวลาว ปัญหาเรื่องเส้นเขตแดน ปัญหาขบวนการต่อต้านรัฐบาลลาว (ขตล.) ซึ่งส่วนหนึ่งหลบหนีเข้ามาอยู่ในฝั่งไทย

ผู้เขียนได้กล่าวสรุปว่าไม่มีประเทศไหนอีกแล้วที่จะมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดสนิทสนมกันเหมือนดังไทยกับลาว แม้จะมีความแตกต่างกันทางอุดมการณ์อยู่บ้าง แต่ก็หาเป็นอุปสรรคสำคัญอย่างใดในการมีความสัมพันธ์อันดีต่อกัน ความขัดแย้งคงจะมีบ้างเป็นธรรมดา ขอเพียงแต่ว่าทั้งสองฝ่ายจะต้องมีความจริงใจต่อกัน มีความเข้าอกเข้าใจ ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ร่วมมือกันแก้ไขปัญหาและพัฒนาความร่วมมือในด้านต่างๆ บนพื้นฐานของผลประโยชน์ที่เท่าเทียมกัน สิ่งเหล่านี้จะทำให้สายสัมพันธ์ของพี่น้องสองฝั่งโขงมีความมั่นคงสืบไปไม่มีวันจืดจาง

มณฑล คงแถวทอง (2539) ได้สรุปว่าความสัมพันธ์ของไทยและลาวมีขึ้นอย่างต่อเนื่องตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ทั้งสองประเทศมีความพยายามในการเสริมสร้างความสัมพันธ์ และความร่วมมือระหว่างกันให้ไปสู่มิตรภาพระดับสูงระหว่างสองประเทศ แต่จากการขยายตัวของลัทธิสังคมนิยมในอินโดจีน ทำให้ความสัมพันธ์ของไทยและลาวตั้งแต่ ค.ศ. 1975 ลดน้อยลง นับแต่นั้นเป็นต้นมา ความสัมพันธ์ไทย – ลาวมิได้เกี่ยวข้องกับแบบทวิภาคีเท่านั้น แต่มีประเทศที่สามเข้ามาเกี่ยวข้องด้วย โดยเฉพาะสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม

ผู้เขียนยังได้กล่าวถึงปัจจัยที่ส่งเสริมและเป็นอุปสรรคในความสัมพันธ์ระหว่างไทยและลาว ว่าความสัมพันธ์ไทยและลาวที่ปรากฏมีทั้งความร่วมมือและความขัดแย้ง เพราะสภาพที่ตั้งใกล้เคียงกันง่ายต่อการติดต่อทั้งระดับรัฐบาลและประชาชน เงื่อนไขที่สำคัญก็คือการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันประเทศลาวต้องพึ่งพาไทยในการออกสู่ทะเล และสภาพที่ยังคงอุดมสมบูรณ์ด้วยทรัพยากรของประเทศลาว เป็นสิ่งที่ไทยไม่สามารถมองข้ามความสำคัญในด้านนี้ได้

ลีลา วีระวงส์ (2539) ได้อ้างถึงประวัติศาสตร์ความเป็นมาของชนชาติลาวหรือไทยและความสัมพันธ์ของพงศาวดารล้านช้างได้อย่างตรงกัน ซึ่งได้กล่าวถึงบุคคลและผู้เป็นต้นตระกูลของไทยและลาวปัจจุบันที่เคลื่อนย้ายมาอยู่ในแดนสุวรรณภูมิหรือสยามทุกวันนี้คือ “ขุนบูลม” หรือ “ขุนบรมมหาราช” ซึ่งมีบุตรชาย 7 คน ได้แยกย้ายกันไปตั้งบ้านเรือนเป็นหัวหน้าหรือผู้ปกครองของไทยและภาคที่กระจายกันอยู่ ประมาณคริสต์ศตวรรษที่ 8 ดังนี้

1. ขุนขัว (ขุนลอ) ได้ครองเมืองขัว ซึ่งต่อมาคือนครหลวงพระบาง
2. ขุนยี่ผาลาน สร้างเมืองหอแตก เข้าใจว่าเป็นเมืองอยู่ในจีนใต้ หรือเมืองด้าหอ (ตาลีฟู) หรือเมืองหนองแส ซึ่งเป็นเมืองหลวงของไทยที่อยู่ในญวนนานมาก่อน
3. ขุนสามจุสง สร้างเมืองจุพนี คือแคว้นหัวพันทั้งห้า บ้างก็กล่าวว่าสร้างเมืองบัวชุมหรือญวนแควแคว้นตั้งเกีย
4. ขุนไผสง สร้างเมืองขวนโยนกนาคนคร (เชียงใหม่) คือแคว้นล้านนา
5. ขุนจั่วอินทร์ สร้างเมืองอโยธยาได้
6. ขุนลกกลม สร้างเมืองคำเกิดหรือเมืองภูเห็ด (หนังสือบางเล่มระบุว่าไปสร้างเมืองเชียงคานอยู่ลาวได้ แต่ไม่ทราบว่าเป็นปัจจุบันคือเมืองอะไร)
7. ขุนเจ็ดเจิง สร้างเมืองเชียงขวาง (เมืองพวน)

เดิม วิชาคย์พจนกิจ (2540) ได้กล่าวว่า “ปัญหาเรื่องลาว – ไทยนี้ เป็นปัญหาที่ได้ถกเถียงกันมาทั้งอดีตและปัจจุบัน บางขณะคำว่า ไทยและลาว ถิ่นมาซึ่งการทะเลาะวิวาทเหยียดหยามกัน เพราะความหลงผิด และความไม่เข้าใจในประวัติศาสตร์อันแท้จริง ซึ่งตามประวัติศาสตร์ชี้ให้เห็นแล้วว่า ลาว หรือไทย ก็คือชนชาติเดียวกัน เป็นพี่น้องร่วมสายเลือดจากบรรพบุรุษเดียวกันมา เพิ่งจะมาแยกเป็นไทยและลาวเมื่อ 700 – 800 ปีมานี้ พวกที่อพยพลงสู่แม่น้ำเจ้าพระยาตามลุ่มและแควของแม่น้ำนี้เรียกว่า ไทย พวกที่อพยพลงสู่แม่น้ำโขงหรือแควของแม่น้ำนี้เรียกว่า ลาว”

ผู้เขียนได้กล่าวต่อไปว่า อันที่จริงดินแดนซึ่งเป็นพื้นที่กำเนิดของแม่น้ำเจ้าพระยา หรือแม่น้ำโขงก็คือแหล่งกำเนิดของพี่น้อง “ไทย – ลาว” มาแต่โบราณกาล แต่ได้พากันอพยพโยกย้ายครอบครัวมาตั้งถิ่นฐานอยู่ตามลุ่มแม่น้ำ 2 สายดังที่เป็นอยู่ทุกวันนี้ แม่น้ำเจ้าพระยาและแม่น้ำโขงก็เปรียบเสมือนสายโลหิตใหญ่ของพี่น้องไทย – ลาว มีบรรพบุรุษและแหล่งกำเนิดเดียวกัน มีวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณี ภาษาพูดเขียนเหมือนกัน มีองค์พระมหากษัตริย์เป็นองค์พระประมุขปกครองประเทศมาแต่โบราณกาลเช่นเดียวกัน แม้ว่าลาวจะเปลี่ยนแปลงระบอบการปกครองประเทศเป็นสังคมนิยมในระยะหลังก็ตาม แต่ทั้งคนไทยและคนลาวต่างแยกกันทำมาหากินอยู่คนละฝั่งของแม่น้ำสำคัญทั้งสองสายเท่านั้น จึงเป็นการยากที่พี่น้องไทย ลาวจะแยกออกจากกันได้ ในทางสังคมและวัฒนธรรม

ผู้เขียนยังได้กล่าวถึงกษัตริย์ลาวผู้มีส่วนสำคัญต่อการกระชับความสัมพันธ์อันดีฉันท์บ้านพี่เมืองน้องระหว่างไทยและลาว คือ พระเจ้าไชยเชษฐาธิราช (ค.ศ. 1539 – 1571) ซึ่งได้ครองนครเชียงใหม่อยู่ช่วงระยะเวลาหนึ่ง (ค.ศ. 1546) หลังจากนั้นเมื่อ ค.ศ. 1551 ก็เสด็จกลับมาครองนครล้านช้างเนื่องจากกษัตริย์องค์ก่อนสวรรคตและพระเจ้าไชยเชษฐาเป็นผู้อัญเชิญพระแก้วมรกตซึ่งประดิษฐานอยู่ที่วัดบุปผาราม นครเชียงใหม่มาไว้ที่เมืองขว และเปลี่ยนชื่อเมืองใหม่เป็น “เมืองหลวงพระบาง” และสถาปนาเป็นเมืองหลวงพร้อมกับอัญเชิญพระแก้วมรกตมาประดิษฐานเป็นพระคู่บ้านคู่เมืองด้วย ใน ค.ศ. 1558 จึงย้ายเมืองหลวงมาอยู่ ณ กรุงเวียงจันทน์ พระเจ้าไชยเชษฐาได้ผูกสัมพันธ์อย่างแน่นแฟ้นกับพระเจ้ามหาจักรพรรดิ กษัตริย์แห่งกรุงศรีอยุธยาของไทย ได้ร่วมกันต่อต้านพม่าเข้าศึก ซึ่งกษัตริย์ทั้งสองได้แสดงความกลมเกลียวด้วยการกระทำพิธีประกาศคำสาบานร่วมกันไว้ว่าอาณาจักรไทยและอาณาจักรลาว จักมีความสัมพันธ์ฉันท์บ้านพี่เมืองน้อง จะช่วยเหลือเกื้อกูลกันเสมอญาติ จะไม่รุกรานซึ่งกันและกัน ซึ่งได้สร้าง “พระธาตุศรีสองรัก” ไว้เป็นอนุสรณ์ของความเป็นพี่น้องไทย – ลาว ไว้ตรงชายแดนของอาณาจักรทั้งสองเมื่อปี ค.ศ. 1560 โดยมีฐานขนาดสี่เหลี่ยมจัตุรัสด้านละ 8.00 เมตร สูง 28.00 เมตร ก่อด้วยอิฐถือปูน ปัจจุบันนี้อยู่ในท้องที่อำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย ประเทศไทย

จากพื้นฐานความสัมพันธ์อันดีระหว่างไทยและลาว ก็ยังมีช่วงที่ทำให้เกิดอุปสรรคต่อความสัมพันธ์ระหว่างกันที่เกิดขึ้นในความรู้สึกของคนลาว ดังที่ผู้เขียน ได้กล่าวไว้ว่ากองทัพของเจ้าศึกคินาไทยเคยรุกรานเผาเมืองหลวงและกวาดเอาผู้คนราษฎรและทรัพย์สินอันมีค่าของลาวมาหลายครั้ง และที่ร้ายแรงที่สุดคือการเผาเมืองเวียงจันทน์ครั้งที่ 1 เมื่อปี ค.ศ. 1778 และนับแต่บัดนั้นอาณาจักรของลาวก็ได้ตกเป็นเมืองขึ้นของไทยเรื่อยมา คนลาวพยายามลุกขึ้นสู้เพื่อกอบกู้เอกราชตลอดเวลา แต่ก็มิเป็นผลสำเร็จ ฝ่ายไทยก็จะประณามการต่อสู้นั้นว่าเป็นการกบฏ แต่คนลาวกลับมองในทางตรงกันข้าม โดยถือว่าเป็นวีรกรรมที่น่ายกย่อง และยกย่องผู้นำลาวที่ทำการต่อสู้เพื่อเป็น

เอกราชจากการปกครองของประเทศไทยว่าเป็นวีรชน ตัวอย่างของวีรชนผู้ยิ่งใหญ่ในการพยายามกอบกู้เอกราชของลาวคือเจ้าอนุวงศ์ กษัตริย์องค์สุดท้ายของราชวงศ์ล้านช้าง นี่เป็นตัวอย่างอุปสรรคอันหนึ่งของการตีความที่ต่างกันและส่งผลกระทบต่อความสัมพันธ์อันดีที่มีต่อกัน เป็นต้น

ม.ล.พันธุ์สุริย์ ลดาวัลย์ (2540) กล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างไทยและลาวว่า ลาวมีความใกล้ชิดกับประเทศไทยมากที่สุด ไม่ว่าจะเป็นความสัมพันธ์ทางด้านประวัติศาสตร์ เชื้อชาติ ภาษา และศาสนา แต่อย่างไรก็ตาม เนื่องจากการที่มีความใกล้ชิดกันมากนี้เองก็เป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้มีปัญหาระทบกระทบกันมากเช่นกัน เช่น ปัญหาเส้นแบ่งเขตแดน ปัญหาการส่งสินค้าผ่านแดน ปัญหาการเปิดจุดลักลอบค้าขายและปัญหาผู้อพยพและหลบหนีเข้าเมืองโดยผิดกฎหมาย เป็นต้น ซึ่งนับตั้งแต่ที่ลาวได้เปลี่ยนระบอบการปกครองเป็นสังคมนิยม ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2518 นั้น ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับลาวก็ไม่ค่อยจะราบรื่นนัก ยิ่งในขณะที่ยังต้องอยู่ภายใต้การกำกับของเวียดนามและสหภาพโซเวียตก็ยิ่งทำให้มีปัญหาเกี่ยวกับไทยมากขึ้น หลายครั้งเกิดการกระทบกระทั่งกันจนกลายเป็นข้อพิพาททางพรมแดน เช่น การอ้างสิทธิของลาวเหนือสามหมูบ้านของไทย (บ้านสว่าง บ้านกลาง และบ้านใหม่) ในเขตอำเภอสามโคก จังหวัดอุดรธานีเมื่อปี พ.ศ. 2527 หรือกรณีบ้านร่มเกล้า เขตอำเภอชาติตระการ จังหวัดพิษณุโลก เมื่อปลายปี พ.ศ. 2530 – กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2531 ข้อพิพาทเหล่านี้ได้ทำให้ความสัมพันธ์ภาพระหว่างไทยและลาว ไม่สู้จะราบรื่นนัก

ผู้เขียนได้ให้แง่คิดไว้ในความร่วมมือระหว่างไทยและลาวนั้น ควรมองทั้งสองด้าน คือ ทั้งด้านบวกและด้านลบ ซึ่งด้านบวกก็ได้กล่าวมาแล้ว อันเป็นเรื่องของการมีประวัติศาสตร์ เชื้อชาติ ปรละบาง โดยเฉพาะเมื่อมีประเทศที่สามเข้ามาเกี่ยวข้อง บางครั้งจึงเกิดความหวาดระแวงและไม่ไว้วางใจซึ่งกันและกัน จึงทำให้ง่ายที่จะเกิดการกระทบกระทั่งกันได้ แต่อย่างไรก็ตามไทยกับลาวนั้นก็คงยากที่จะตัดขาดจากกัน ปัญหาก็คือ ทำอย่างไรจึงจะทำให้ความรู้สึกหวาดระแวงนี้หมดไป เพราะลาวมักจะมองไทยว่าชอบทำตัวเป็น “พี่ใหญ่” ที่มักชอบ “กด” หรือ “เอาเปรียบน้อง” ส่วนไทยก็ยังคงมองลาวว่าเป็นผู้ที่ “ด้าด้อยกว่า” ซึ่งเป็นคำกล่าวที่แต่ละฝ่ายคงยอมรับไม่ได้ ปัญหาก็คือลาวไม่สนใจสำหรับคำพูดที่ว่า “บ้านพี่ – เมืองน้อง” เพราะลาวมักจะถามว่าใครเป็นพี่ใครเป็นน้อง เพราะในความหมายหนึ่งคำพูดนี้หมายถึงความสัมพันธ์อันที่ญาติพี่น้อง แต่ในอีกความหมายหนึ่งบ่งบอกถึงความไม่เท่าเทียมกันในการความสัมพันธ์ด้วย

2.2.2 ความสัมพันธ์ระหว่างไทย-ลาว ในเชิงที่มีปัจจัยเป็นตัวส่งเสริมความสัมพันธ์

เป็นผลงานที่ชี้ให้เห็นถึงลักษณะของความสัมพันธ์ระหว่างไทยและลาว ที่เกิดขึ้นมาจากปัจจัยต่างๆ อันจะเป็นตัวช่วยให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ดังผลงานวิจัยที่มีผู้ทำการศึกษามาแล้วดังต่อไปนี้

มานะ มาลาเพชร (2535) ได้กล่าวถึงความสัมพันธ์ของไทยและสปป.ลาว ในด้านการค้าว่ามีพัฒนาการสืบเนื่องติดต่อกันมาเป็นระยะเวลายาวนาน ปัจจัยที่ส่งเสริมความสัมพันธ์ดังกล่าว คือ ประเพณีความเป็นมาทางประวัติศาสตร์ ซึ่งส่งผลให้เกิดวัฒนธรรมการบริโภคที่ไม่แตกต่างกันมากนัก นอกจากนี้ปัจจัยทางด้านภูมิศาสตร์ยังมีส่วนส่งเสริมต่อการค้าระหว่างสองประเทศ จากการที่มีพรมแดนติดต่อกัน ทำให้สะดวกต่อประชาชนทั้งไทย – ลาว ในการจะติดต่อค้าขายกัน อนึ่งข้อจำกัดทางภูมิศาสตร์ของ สปป.ลาว คือเป็นประเทศที่ไม่มีทางออกทางทะเล ทำให้สปป.ลาว ต้องพึ่งพาไทยทางด้านเศรษฐกิจไม่น้อย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การอาศัยไทยเป็นเส้นทางผ่านไปสู่ประเทศที่สาม

สุรัชย์ ศิริไกร (2538) ได้กล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างไทยและสปป.ลาว ในด้านของปัจจัยที่ส่งเสริมและที่เป็นอุปสรรคว่า ความสัมพันธ์ไทย-ลาว ได้รับการกระทบกระเทือนจากปัญหาความขัดแย้งต่างๆ ตามชายแดนของประเทศทั้งสอง และความขัดแย้งที่รุนแรงที่สุดที่เกิดขึ้นได้แก่กรณีปัญหาชายแดน 3 หมู่บ้าน และกรณี “บ้านร่มเกล้า” แต่ความสัมพันธ์ได้กระเดื่องขึ้นเมื่อนายกรัฐมนตรีพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ ประกาศใช้นโยบาย “เปลี่ยนสนามรบเป็นสนามการค้า” และมีการเดินทางไปเยี่ยมเยียนผู้นำของประเทศลาว ตลอดจนองค์พระมหากษัตริย์และพระบรมวงศานุวงศ์ของไทยก็ได้เสด็จพระราชดำเนินไปเยี่ยมผู้นำของสปป.ลาว และประชาชนลาวด้วยโดยยึดถือความสัมพันธ์แบบ “บ้านพี่ – เมืองน้อง”

ผู้เขียนได้สรุปว่าเนื่องจากลาวต้องการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ ทำให้ลาวมีความสัมพันธ์ทางการทูตที่ดีกับไทยอีกครั้งหนึ่ง ภายหลังจากที่ความสัมพันธ์ของประเทศทั้งสองได้ชะงักกันไป เพราะปัญหาเรื่องพรมแดน ปัญหาผู้ลี้ภัยชาวลาวในประเทศไทย และปัญหาขบวนการก๊วนชาติลาวฝ่ายขวา ไทยมีบทบาทสำคัญทางเศรษฐกิจต่อ สปป.ลาว ในฐานะประเทศคู่ค้าที่สำคัญ และนักธุรกิจไทยเข้าไปลงทุนสูงที่สุดใน สปป.ลาว นอกจากนี้ไทยยังให้ความช่วยเหลือในการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และการศึกษาแก่ลาว ในทางการเมือง การมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อไทย เป็นสะพานสำคัญที่นำไปสู่การที่ สปป.ลาว เข้าร่วมเป็นสมาชิกของอาเซียน และโครงการร่วมมือในภูมิภาคอื่นๆ และประเทศเพื่อนบ้านในแถบนี้ตามมา

บงกช หงษ์คำมี (2540) กล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างไทยและ ลาวว่ามีพัฒนาการ สืบเนื่องกันมานาน มีการค้าขายติดต่อกันตามชายแดนตั้งแต่อดีต แต่เริ่มมีการตกลงทางการค้าเมื่อ วันที่ 1 มิถุนายน ค.ศ. 1978 และแก้ไขเพิ่มเติมวันที่ 22 มิถุนายน ค.ศ. 1991 ทำให้ความสัมพันธ์ไทย - ลาวนับวันจะดีขึ้นเรื่อยๆ ความขัดแย้งต่างๆ มีลักษณะผ่อนคลายลง ปัจจัยที่ส่งเสริมความสัมพันธ์ ดังกล่าว คือ ความเป็นมาทางด้านประวัติศาสตร์ที่ไม่แตกต่างกัน นอกจากนี้ปัจจัยทางด้าน ภูมิศาสตร์ที่มีพรมแดนติดต่อกันถึง 1,810 กิโลเมตร ทำให้สะดวกในการติดต่อค้าขายกัน และจุดหัก เขของการเปลี่ยนแปลงจากความขัดแย้งมาสู่ความสัมพันธ์อันดีอีกครั้งหนึ่งคือ ทั้ง 2 ประเทศมี นโยบายทางเศรษฐกิจที่สอดคล้องกันในช่วงเวลาเดียวกัน

ผู้เขียนได้สรุปแนวโน้มความสัมพันธ์ไทย – ลาว ของรัฐบาล 3 ชุด ในยุคของ รัฐบาลพล เอกชาติชาย ชุณหะวัณ รัฐบาลนายอานันท์ ปันยารชุน และ รัฐบาลนายชวน หลีกภัย ว่าทั้งสาม รัฐบาลใช้เศรษฐกิจนำทางในการสร้างความสัมพันธ์กับประเทศลาว ความขัดแย้งความไม่เข้าใจกัน ถูกพักไว้ก่อน นับว่าความสัมพันธ์ด้านการเมืองระหว่างประเทศดำเนินไปได้ด้วยดี มีความราบรื่น ถึงแม้ว่าจะมีความแตกต่างทางด้านระบอบการเมืองการปกครอง และระบบเศรษฐกิจการค้าก็ตาม ปัจจัยที่ช่วยเสริมกระชับความสัมพันธ์ระหว่างกันให้แน่นแฟ้นยิ่งขึ้นคือ การเสด็จเยือนประเทศลาว อย่างเป็นทางการของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระบรมราชินีนาถ ในพิธีเปิด สะพานมิตรภาพไทย – ลาว และการเชิญ ฯพณฯ หนุฮัก พุมสะหวัน ประธานประเทศมาเยือน ประเทศไทยเป็นการตอบแทน ประเทศไทย – ลาวได้มีการพัฒนาความสัมพันธ์ด้านวัฒนธรรม การศึกษา สาธารณสุข โดยแต่ละกระทรวงของไทยและลาวประสานความร่วมมือกันโดยตรง

กวรรณ ชิวสันต์(2543) ได้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง ปัจจัยที่ส่งเสริมและที่เป็นอุปสรรคต่อ ความสัมพันธ์อันดีระหว่างประเทศไทยและสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว การศึกษาเชิง สังคม-จิตวิทยาทางความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยที่ส่งเสริมความสัมพันธ์ อันดีระหว่างไทย-ลาว ก็คือความสัมพันธ์ที่ยาวนานกว่าประเทศเพื่อนบ้านอื่นๆ ในภูมิภาค นอกจากนี้ยังมีความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดทางประวัติศาสตร์ การเมือง เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม ภาพรวมของความสัมพันธ์นี้อยู่ในขั้นดี เนื่องจากมีปัจจัยหลายๆ ด้านเอื้ออำนวย อาทิ ความเป็นบ้าน ที่เมืองน้องของประชาชนตามเขตจังหวัดชายแดน ภาษาที่คล้ายคลึงกันทำให้สื่อสารเข้าใจกันได้ง่าย มีขนบธรรมเนียมประเพณีอิตลิบสอง และนับถือศาสนาพุทธเหมือนกันทำให้บางครั้งประชาชน สองฝั่งแม่น้ำโขงมีส่วนร่วมในงานประเพณีหรือเทศกาลสำคัญๆ ของกันและกัน เรื่องดังกล่าว รัฐบาลของทั้งสองประเทศสามารถนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน

กาญจณี ละอองศรี (2544) ที่เป็นบรรณาธิการรวบรวมบทความของนักวิชาการหลายท่าน ที่ได้วิเคราะห์ถึงการให้การศึกษาของไทย-ลาว พบว่า การศึกษาในระบบโรงเรียนที่รู้จักกันในทุกวันนี้ เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นในรัฐสมัยใหม่นับตั้งแต่พุทธศตวรรษที่ 24 (คริสต์ศตวรรษที่ 19) เพื่อใช้เป็นกลไกในการเผยแพร่อุดมการณ์ของรัฐ เพื่อสร้างความสำนึกในความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ในชาติการอบรมเพาะบ่มเยาวชนในทิศทางที่ชาติต้องการ ตลอดจนภารกิจในการถ่ายทอด สร้างสรรค์และอนุรักษ์วัฒนธรรมของชาติ เจตนารมณ์ของการศึกษาเพื่อผลิตคน สร้างสังคม จัดเป็นระบบ และถือเป็นนโยบายแห่งชาติที่สำคัญ วิชาสังคมศึกษาเป็นวิชาที่ถูกใช้เป็นเครื่องมือในการเผยแพร่อุดมการณ์ของชาติมากที่สุด ถูกนำมาใช้กล่อมเกลายให้เยาวชนรักชาติ เชื่อฟัง ปฏิบัติตามแนวทางมาตรฐานที่ชาติกำหนด เพื่อเป็นพลเมืองที่ดี ตามที่ชาติต้องการ อันจะนำไปสู่การเกิดความสามัคคีปรองดองในหมู่คนในชาติ เพื่อเอกภาพ เอกราช และความมั่นคงของชาติ และเรียกรวม ๆ ว่า อุดมการณ์ ชาตินิยม แบบเรียนวิชาสังคมศึกษาจึงมิใช่สื่อเพื่อความรู้อย่างเดียว แต่เป็นสื่อที่ปลูกฝังความคิด ทักษะคติ เจตนคติของอุดมการณ์ชาตินิยมอย่างมีสีสัน ตามทิศทางที่รัฐ/ชาติต้องการด้วย หากเปรียบเทียบแบบเรียนสังคมศึกษาของลาวกับของไทยก็ล้วนสนองอุดมการณ์ชาตินิยมด้วยกัน ทั้งสิ้น ต่างกันแต่สาระและจุดประสงค์เท่านั้น

บทความเรื่อง “การกลุ่มเกลายทางสังคมจากแบบเรียนระดับประถมศึกษาในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว” ของจากรุวรรณ ธรรมวัตร , ประภาส สุวรรณศรี, พรสวรรค์ สุวรรณธาดา นำเสนอให้เห็นการสร้างนโยบายการศึกษาเพื่อสนองอุดมการณ์ชาติ โดยเฉพาะช่วงหลังปี 2518 เมื่อลาวบริหารประเทศด้วยอุดมการณ์สังคมนิยมโดยพรรคประชาชนปฏิวัติลาวก็มุ่งให้เยาวชนมีอุดมการณ์รักชาติ มีความกล้าหาญ เพื่อร่วมรักษาประเทศชาติ เอกราช และอธิปไตยของชาติอย่างมั่นคง เนื้อหาในแบบเรียนจะนำเสนอเพื่อกล่อมเกลายเยาวชนลาวให้มีความรู้รอบด้าน พร้อมทั้งเน้นให้รักชาติอย่างมีทิศทาง ชัดเจนว่า จะรักอะไรของชาติจะรักอย่างไร และจะรักทำไม ประเทศชาติก็คือที่ให้อำเนิด ให้ความอบอุ่นเติบโต จึงต้องรักเหมือนบ้านเกิด รักหวงแหน ทัศนียภาพ ทรัพยากร ภาษา พื้นเมืองประชาชนลาว ศรัทธาต่อระบอบการปกครองใหม่ ศรัทธา รักนับถือ จดจำคุณความดีในการปฏิบัติหน้าที่ของผู้นำ พรรคทหาร และกองทัพ ต้องรู้จักสามัคคีปรองดองกับชนเผ่าอันหลากหลายที่ประกอบเป็นชนชาติลาวละเว้นการดูหมิ่นเหยียดหยามระหว่างชาติพันธุ์ สามัคคีร่วมกันต่อสู้ป้องกันประเทศ รู้ว่าใคร / ชาติใด คือศัตรู คือมิตร สามัคคีร่วมแรงเพิ่มการผลิต รู้จักรวมกลุ่มในการทำงาน รู้บุญคุณของชาวนา กรรมกร ผู้ออกแรง ผู้อ่อนแอ ว่ารักหวงแหนสมบัติของส่วนรวม และไม่อพยพละทิ้งประเทศ

ส่วนเนื้อหาในแบบเรียนสังคมศึกษาของไทย ก็เน้นการเผยแพร่อุดมการณ์ชาตินิยม ที่มุ่งสร้างความยิ่งใหญ่ของชาติไทย ของคนไทยที่มีต่อชาติอื่น ๆ / คนอื่น ๆ โดยเฉพาะประเทศเพื่อนบ้านจะถูกคุกคามว่ามีฐานะด้อยกว่า เป็นศัตรูคู่แค้นถาวรมาตั้งแต่อดีต เป็นอันตรายต่อความมั่นคงของชาติ อีกทั้งเน้นเรื่องเอกลักษณ์ความเป็นไทย หรือความเป็นพวกเรชาวไทย จนละเลยความหลากหลายของชนชาติ/วัฒนธรรมอื่นที่รวมเป็นองค์ประกอบภายในชาติ

บทความเรื่อง “แบบเรียนไทยกับเอเชียตะวันออกเฉียงใต้: เพื่อนบ้านของเรา ภาพสะท้อนเจตนคติอุดมการณ์ชาติไทย” ของวารุณี โอธการมย์ และบทความเรื่อง “ทวีปเอเชีย ศึกษาจากแบบเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นวิชาสังคมศึกษา รายวิชา ส. 203 ทวีปของเรา” ของสุพรรณิ กาญจนัญญิตี นำเสนอให้เห็นว่า อุดมการณ์ชาตินิยมของไทยมีมายาวนานไม่ว่าแบบรัฐนิยม เผ่าพันธุ์นิยม ทหารนิยม อนุรักษนิยม ล้วนใช้สื่อเป็นเครื่องมือ แบบเรียนวิชาสังคม ศึกษาเป็นสื่อที่มีพลัง อำนาจในการครอบงำเยาวชนและคนไทย เรื่องราวของเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นภายในประเทศ และประเทศเพื่อนบ้านจะถูกนำเสนออย่างซ่อนเร้น เป็นภาพนิ่งไม่เห็นการแปรเปลี่ยนไม่เน้นเรื่องราวเหตุการณ์ในปัจจุบัน แต่เน้นเหตุการณ์ความขัดแย้งในอดีตที่เป็นประวัติศาสตร์ เน้นสูตรรักษาติ ภูมิใจในชาติด้วยการยืนตรงเคารพธงชาติวันละ 2 เวลา หลังอาหาร เข้า เย็น แสดงความจงรักภักดีต่อองค์พระมหากษัตริย์ ยึดมั่นในพุทธศาสนา คุณสมบัติและหน้าที่ของเยาวชนต้องเป็นไปตามสูตรนี้ แล้วจะได้ชื่อว่าเป็นพลเมืองที่ดี ที่สุดของนิยามพลเมืองดีก็คือ การยอมตามอำนาจรัฐอย่างศิโรราบไม่มีเคลือบแคลงสงสัย ไม่เรียกร้องสิทธิใด ๆ ไม่วิพากษ์วิจารณ์รัฐบาลผู้นำ แบบเรียนยังทำให้เยาวชนมีอคติ เย่อหยิ่ง คุกคาม มีท่าทีไม่เป็นมิตรกับประเทศเพื่อนบ้าน โดยเฉพาะลาว แต่กลับหลงใหล ศรัทธาต่อสหรัฐอเมริกา และชาวตะวันตกอย่างสนิทใจว่าเป็นผู้ที่เจริญแล้ว สมควรต้องเลียนแบบเพื่อยกฐานะเป็นชาติที่เจริญกับเขาบ้าง จนแทบสูญสิ้นความเป็นตัวของตัวเอง เช่นนี้แล้ววิชาสังคมศึกษาจึงเป็นวิชาที่น่าเบื่อหน่ายของนักเรียน เป็นวิชาที่ต้องเล่าเรียน เพราะมองว่าเป็นวิชาที่ต้องใช้การท่องจำเหตุการณ์ในอดีตเท่านั้น

วิภา อุดมฉันท (2544) ได้ทำการศึกษาเรื่อง ผลกระทบของสัญญาณวิทย์และโทรทัศน์ข้ามพรมแดนระหว่างไทย – ลาว การศึกษาพบว่าฐานะทางเศรษฐกิจที่เหนือกว่าทำให้สื่อของไทยทั้งวิทยุและโทรทัศน์เข้าไปมีบทบาทสำคัญต่อการดำเนินชีวิตของชาวลาว โดยเฉพาะบริเวณชายแดน ไทย – ลาว สื่อกระจายเสียงจึงเข้าไปครอบงำลาวทั้งทางเศรษฐกิจ การเมือง สังคม ภาษา และวัฒนธรรม ทำให้รัฐบาลลาวอยู่ในสภาพกลืนไม่เข้า คายไม่ออก และพยายามหามาตรการมาป้องกันแต่ก็ไม่ได้ผลเท่าที่ควร มีชาวลาวชาตินิยมจำนวนไม่น้อยที่กังวลว่าการครอบงำของสื่อไทยจากวิทยุ และโทรทัศน์ของไทยมีลักษณะเป็นจักรวรรดินิยมด้านการสื่อสาร ส่วนผู้ที่อยู่ในวงการ

สื่อมวลชนประเภทเดียวกัน มีปฏิกริยาในทางชื่นชมกิจกรรมสื่อโทรทัศน์และวิทยุของไทยผสมกับความเจ็บใจที่ฝ่ายเจ้าของประเทศตกเป็นเบี้ยล่าง โทรทัศน์ของไทยสามารถจัดรายการอย่างอิสระเสรี มีสีสัน สร้างความตื่นเต้น มีเรื่องอาชญากรรม ความรุนแรง ฯลฯ ซึ่งมีสาระที่เป็นพิษภัยต่อสังคม ไม่สอดคล้องกับแนวนโยบายที่รัฐบาลลาวส่งเสริม เป็นภัยคุกคามความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชนลาว แต่ผู้ที่หวั่นไหวต่อข่าวสารที่เป็นพิษจากต่างประเทศเหล่านี้ก็ต้องยอมรับว่าทำอะไรไม่ได้ นอกจากใช้สื่อที่มีอยู่วิพากษ์วิจารณ์ทำลายความน่าเชื่อถือของสื่อมวลชนไทย และสร้างพลังชาตินิยม ซึ่งส่งเสริมแนวนโยบายการควบคุมสื่อมวลชนของลาว เพราะมีตัวอย่างที่ไม่ดีแสดงให้เห็นอยู่ทุกวันในสื่อมวลชนไทย

สุภรัตน์ เขาวนเกษม (2544) ได้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง ภาพลักษณ์ของประเทศไทยในทรรศนะของคนลาว ศึกษากรณีประชาชนในเขตกำแพงนครเวียงจันทน์ ผลการศึกษาพบว่า ภาพลักษณ์ของประเทศไทยในทัศนะของคนลาวนั้น ส่วนใหญ่จะเป็นภาพลักษณ์ในด้านบวกคนลาวมิได้แสดงแนวคิดหรือการกระทำที่ต่อต้านคนไทย ถึงแม้ว่าในอดีตประวัติศาสตร์ระหว่างไทยและลาวนั้นจะมีความขัดแย้ง และลาวจะตกเป็นเมืองขึ้นของไทยเสียส่วนใหญ่ในอดีต หรือแม้แต่ในปัจจุบันจะมีบางเหตุการณ์ที่สามารถเป็นชนวนก่อให้เกิดความบาดหมางระหว่างประชาชนทั้งสองประเทศก็ตาม เช่น ในกรณีของผู้หญิงลาวถูกคนไทยล่อลวงไปในทางไม่ดี การใช้คำพูดไปในทางล้อเลียนคนลาวของตลกไทยของนักข่าวไทย หรือแม้แต่กรณีที่นักร้องไทยบางคนพุดจาถูกคนลาว เป็นต้น นอกจากนี้ยังพบว่า สื่อมวลชนของไทยได้เข้ามาเกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันของคนลาวในเรื่องการบริโภคนิยมเป็นอย่างมาก ไม่ว่าจะเป็นสื่อทางวิทยุ - โทรทัศน์ และแม้แต่หนังสือต่าง ๆ สื่อเป็นสิ่งเร้าสำคัญที่ก่อให้เกิดภาพลักษณ์ที่ดีหรือไม่ดีของประเทศไทย และคนไทยต่อสายตาคนลาว เป็นตัวกลางที่สามารถถ่ายทอดความรู้สึกนึกคิดระหว่างคนสองประเทศให้รับรู้ซึ่งกันและกันได้ทั้งทางบวกและทางลบอย่างรวดเร็ว

อย่างไรก็ตาม ยังพบว่า คนลาวบางคนหรือบางกลุ่มยังมีความรู้สึกในด้านลบต่อคนไทย โดยจะเห็นว่าคนไทยส่วนใหญ่ยังชอบดูถูกคนลาวว่า ด้อยกว่า ต่ำต้อยกว่า ก่อให้เกิดความไม่ไว้วางใจต่อคนไทย ดังนั้น การสร้างภาพลักษณ์ที่ดีของประเทศไทยที่จะทำให้คนลาวสามารถเปลี่ยนแปลงทัศนคติดังกล่าวได้นั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องได้รับความร่วมมือจากทุกฝ่าย ในทุกระดับชั้นของสังคม ทั้งในระดับประชาชนต่อประชาชน รัฐบาลต่อรัฐบาล รวมทั้งสื่อมวลชนซึ่งจะต้องมีการนำเสนอข้อมูลข่าวสารที่สร้างสรรค์เพื่อการพัฒนาความสัมพันธ์กับประเทศเพื่อนบ้าน

พิษณุ จันทรวีทัน (2545) ได้พยายามนำเสนอให้คนไทยมีความสนใจในประเทศลาวมากขึ้น และปัจจัยสำคัญที่จะทำให้คนไทยสามารถเข้าถึงองค์ความรู้ของลาวที่สำคัญก็คือ ภาษาลาว ดังนั้นจึงได้เขียนหนังสือเรื่อง “เสน่ห์ภาษาลาว” ซึ่งแสดงให้เห็นว่า ในยุคหนึ่ง สมัยหนึ่งคนไทยเคยตื่นตัวหันไปศึกษาภาษาต่างประเทศของประเทศที่อยู่คนละซีกโลกกับไทยกันยกใหญ่ เนื่องจากคนไทยต่างมองข้ามความเป็นไปต่าง ๆ ด้วยวิสัยทัศน์ที่ว่าต้องรู้ภาษาตะวันตกให้มากที่สุดตามยุคแห่งโลกไร้พรมแดน แต่กลับลืมที่จะให้ความสำคัญกับภาษาของประเทศเพื่อนบ้านที่อยู่ใกล้ตัวเราเองอย่าง ลาว เขมร พม่า เวียดนาม หรือแม้แต่มาลาโย เพราะลืมนึกไปว่าประเทศเพื่อนบ้านที่พรมแดนที่อยู่ติดกับไทยนั้นต่างหาก คือประเทศที่ไทยควรจะสร้างความรู้ความเข้าใจต่อกันและกันมากกว่าประเทศอื่นใด เพื่อสร้างความสุข ความอบอุ่น สร้างความสัมพันธ์ร่วมกัน ในฐานะบ้านใกล้เรือนเคียงที่ดีต่อกัน

นอกจากนี้ยังพบว่า ภาษาลาวและภาษาไทยมีลักษณะที่คล้ายคลึงกัน เป็นภาษาของผู้คนที่สืบเชื้อสายเดียวกัน มีความผูกพันใกล้ชิดกันที่ญาติพี่น้องมาแต่โบราณ ลาวเป็นชาติที่มีอารยธรรมด้านภาษาไม่น้อยกว่าประเทศอื่นใด มีภาษาเขียน พุทธ ของตนเองมาช้านาน แต่เนื่องจากอิทธิพลของปัจจัยต่าง ๆ ในอดีตได้ทำให้ภาษาลาวมีการเปลี่ยนแปลงไปพอสมควร อาทิ การที่ลาวอยู่ภายใต้การปกครองของฝรั่งเศสเป็นเวลานาน ภาษาลาวบางส่วนจึงมีการใช้คำที่มาจากภาษาฝรั่งเศส และที่สำคัญในขณะนี้ ก็คือ การที่ลาวมีพรมแดนใกล้ชิดกับไทย การรับข้อมูลข่าวสารจากสื่อมวลชน วิทยุ – โทรทัศน์ และการไปมาหาสู่ของประชาชนทั้งสองฝั่ง ก็ได้ทำให้ภาษาลาวบางส่วนได้รับอิทธิพลของประเทศไทยตามไปด้วย การเปลี่ยนแปลงของภาษาลาวนี้เองทำให้รัฐบาลลาวเกิดแนวคิดที่จะรักษาเอกลักษณ์ด้านภาษาของตนเองไว้อย่างเข้มข้นในปัจจุบัน

พลวิเชียร ภูทองไชย (2546) ได้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง ผลกระทบจากการยึดด้านศุลกากรวังเต่าต่อความสัมพันธ์ระหว่างไทย-ลาว ผลการศึกษาพบว่าเหตุการณ์ยึดด้านศุลกากรวังเต่าเมื่อวันที่ 3 กรกฎาคม 2543 ถือเป็นการก่อการร้ายของกลุ่มต่อต้านรัฐบาลลาวที่ท้าวสีสุก ไชยแสง เป็นผู้นำ โดยมีสมาชิกเข้าร่วมทั้งคนไทยและคนลาวอพยพด้วยมูลเหตุจูงใจที่สำคัญคือความยากจน และความสัมพันธ์ทางเครือญาติ เจตนารมณ์ของการปฏิบัติการครั้งนี้ต้องประสบความล้มเหลวเมื่อทหารลาวได้ใช้กำลังเข้าต่อสู้จนกลุ่มผู้ก่อการร้ายเสียชีวิตทันที 6 คน อีก 28 คน ได้หลบหนีเข้าประเทศไทยและถูกเจ้าหน้าที่ไทยจับกุมตัวไว้บริเวณด่านช่องเม็กที่อยู่ตรงกันข้ามกับด่านวังเต่าของลาว เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นได้ส่งผลกระทบต่อความสัมพันธ์ระหว่างไทยและลาวที่สำคัญคือ ความหวาดระแวงที่เพิ่มขึ้นของลาวที่มีต่อไทยและยิ่งเมื่อรัฐบาลไทยไม่สามารถส่งบุคคลทั้งหมดให้ตามที่รัฐบาลลาวเรียกร้องได้แล้ว ก็ยิ่งช่วยตอกย้ำความเชื่อของลาวที่มองไทยมาโดยตลอดว่าให้การ

สนับสนุนกลุ่ม “คนปดี่” ความหวาดระแวงดังกล่าวยังส่งผลต่อเนื่องถึงความพยายามที่จะลดการพึ่งพาทางการค้าของลาวที่มีต่อไทย ด้วยการนำมาตรการกีดกันทางการค้ารูปแบบต่างๆมาใช้ในการนำเข้าสินค้าของไทย นอกจากนี้การนำเสนอข่าวสารต่างๆจากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นของสื่อมวลชนทั้งสองประเทศ ยังนำมาซึ่งความขัดแย้งและมีการตอบโต้ระหว่างกันเพื่อหักล้างความน่าเชื่อถือของอีกฝ่ายอย่างรุนแรง จนทำให้ปัญหานี้ยืดเยื้อกระทั่งถึงปัจจุบันนี้

2.2.3 ความสัมพันธ์ไทย-ลาว ในเชิงความร่วมมือและการช่วยเหลือพึ่งพาอาศัยกัน

เป็นผลงานวิจัยที่ทำการศึกษาลักษณะความสัมพันธ์ไทยและลาว ในเชิงความร่วมมือและช่วยเหลือพึ่งพาอาศัยกัน จนเป็นผลให้เกิดรูปแบบความสัมพันธ์ระหว่างประเทศขึ้นมา ดังผลงานวิจัยที่มีผู้ศึกษาไว้แล้ว ดังต่อไปนี้

สมศักดิ์ ศรีวรรณะ (2534) ได้กล่าวสรุปถึงบทวิเคราะห์ด้านสังคม – จิตวิทยาที่เกี่ยวกับนโยบายการเปลี่ยนสนามรบเป็นสนามการค้าในสมัยของรัฐบาลพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ โดยได้ศึกษาเฉพาะกรณีของประเทศลาวว่า นโยบายการเปลี่ยนสนามรบให้เป็นสนามการค้า เป็นนโยบายที่มีความเป็นไปได้สูงในแง่ของการยอมรับ เนื่องจากทั้งไทยและประเทศลาวต่างก็จะได้ประโยชน์จากนโยบายดังกล่าว โดยเฉพาะอย่างยิ่งหากพิจารณาในด้านสังคม จิตวิทยา ประชาชนไทย – ลาว มีพื้นฐานทางด้านเชื้อชาติ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี การแต่งกาย ภาษา การดำเนินนโยบายการเปลี่ยนแปลงสนามรบเป็นสนามการค้านำมาซึ่งการติดต่อสัมพันธ์ ตลอดจนความร่วมมือช่วยเหลือกันในด้านต่างๆ ทั้งทางเศรษฐกิจ วิชาการ เทคโนโลยีการเกษตรและการพัฒนาประเทศ ตลอดจนศิลปวัฒนธรรม อันจะเป็นการช่วยเรียกความรู้สึกผูกพันระหว่างคนไทยและคนลาวในลักษณะที่เป็นประเทศบ้านใกล้เรือนเคียง มีความผูกพันด้านมิตรไมตรี และความเป็นพวกเดียวกันกลับคืนมาอีกครั้งหนึ่ง

ณรงค์ พ่วงพิศ (2540) ได้กล่าวถึงท่าทีของรัฐบาลไทยต่อสถานการณ์ในประเทศลาว ซึ่งส่งผลต่อความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทยกับลาว ในช่วง ค.ศ. 1953 – 1963 ว่าหลังจากที่ลาวได้รับมอบอำนาจจากฝรั่งเศสในปี ค.ศ. 1953 ด้วยปัจจัยเหตุผลทางด้านเชื้อชาติ วัฒนธรรม และเศรษฐกิจกระตุ้นให้ลาวต้องหันมาพึ่งพาทางฝ่ายไทยมากขึ้น และโดยหลักการประเทศไทยน่าจะให้ความช่วยเหลือแก่ลาวให้มากที่สุดเท่าที่จะกระทำได้ และเท่าที่ไม่ขัดผลประโยชน์ของไทยในการป้องกันภัยที่อาจจะเกิดขึ้นได้ ในระยะเวลาดังกล่าว ไทยจึงมีนโยบายให้ความ

ช่วยเหลือแก่ลาวหลายด้าน อาทิ ทางด้านเศรษฐกิจและการค้า สังคม และวัฒนธรรม ด้านการแพทย์และการศึกษา เป็นต้น

นภดลชาติประเสริฐ (2540) ได้ศึกษาถึงการให้ความช่วยเหลือทางเศรษฐกิจและวิชาการของไทยต่อประเทศลาว ซึ่งถือว่าเป็นการส่งเสริมความสัมพันธ์อันดีระหว่างไทยและประเทศลาววิธีหนึ่ง เมื่อสถานการณ์ในอินโดจีนเปลี่ยนแปลงไป ไทยมีท่าทีที่ต้องการพัฒนาความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจกับประเทศในอินโดจีนมากขึ้น ประกอบกับสถานะทางเศรษฐกิจของไทยซึ่งได้มีการเจริญเติบโตอย่างรวดเร็ว รัฐบาลไทยจึงได้นำการให้ความช่วยเหลือทางเศรษฐกิจและวิชาการแก่ต่างประเทศมาใช้เป็นเครื่องมือในการดำเนินความสัมพันธ์กับประเทศในอินโดจีน โดยเฉพาะกับประเทศลาวไทยได้ให้ความช่วยเหลือในด้านโครงสร้างพื้นฐาน วัสดุ สิ่งของและทุนการศึกษา และการอบรมครูงานในด้านการศึกษา สาธารณสุข และการเกษตรรวมทั้งให้ความช่วยเหลือในด้านโครงสร้างพื้นฐาน เช่น โครงการปรับปรุงสนามบินหลวงพระบาง โครงการปรับปรุงถนนในเวียงจันทน์ เป็นต้น

ผู้เขียนได้กล่าวสรุปไว้ว่าการให้ความช่วยเหลือทางเศรษฐกิจและวิชาการของไทยต่อประเทศลาวนั้น เป็นสิ่งที่จำเป็นในการพัฒนาความสัมพันธ์ไทย – ลาวให้ดีขึ้น อย่างไรก็ตามไทยไม่ควรคาดหวังว่าไทยจะได้รับผลประโยชน์โดยตรงจากการให้ความช่วยเหลือดังกล่าวแต่ควรมองว่าการให้ความช่วยเหลือต่อประเทศลาวอย่างสร้างสรรค์จะช่วยทำให้ประเทศลาวลดความไม่ไว้วางใจที่มีต่อไทยในระดับหนึ่ง ซึ่งความรู้ลึกนี้จะมีผลทำให้ความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจ การเมืองและด้านต่างๆ รบรื่นมากยิ่งขึ้น

มนตรี แยมกลีกร (2540) ได้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับแนวโน้มการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ระดับสูงของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ในระยะ 15 ปี ข้างหน้า พบว่า ในภายหน้าทรัพยากรมนุษย์จะเป็นปัจจัยแห่งการพัฒนาทั้งปวง แม้ว่าประเทศจะมีทรัพยากรจากธรรมชาติมหาศาลเพียงใด มีเงินทุนเพียงใด แต่ถ้าขาดบุคคลที่มีความสามารถ หรือประสิทธิภาพแล้ว ทรัพยากรต่างๆ นานา เหล่านั้นก็จะไม่มีประโยชน์หรือไม่เกิดการบริหารพัฒนาอย่างสูงสุดนั่นเอง ดังนั้น ในสภาพการณ์ข้างหน้าภาคตะวันออกเฉียงเหนือจะต้องเร่งพัฒนา ทรัพยากรมนุษย์ให้มีคุณภาพเพื่อที่จะรองรับกระแสการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดกับสังคมในอนาคตต่อไป และปัจจัยที่จะเป็นตัวชี้วัดอันจะทำให้เกิดการพัฒนากับทรัพยากรมนุษย์ได้มากที่สุด ก็คือ การส่งเสริมให้เกิดการศึกษาระดับสูงให้แก่ประชาชน โดยเพิ่มขยายสถาบันทางการศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือให้มากขึ้น อันจะรองรับประชาชนในพื้นที่เข้าไปศึกษาได้อย่างเหมาะสมและทั่วถึง

มนตรี สุภาพร (2541) กล่าวว่าการจัดระเบียบโลกหลังสงครามเย็น โลกมีแนวโน้มว่าจะเป็นหลายขั้วอำนาจ การเผชิญหน้าด้านอุดมการณ์ระหว่างค่ายทุนนิยมและค่ายสังคมนิยมยุติลง แต่คาดว่าจะมีกรณีพิพาทที่อาจส่งผลกระทบต่อสันติภาพและความมั่นคงระหว่างประเทศกระจายอยู่ทุกภูมิภาคของโลก โดยปรากฏการณ์หลังสงครามเย็นที่สำคัญ หรือเป็นตัวกำหนดความผันแปรของกิจการระหว่างประเทศแทนการเผชิญหน้าด้วยอุดมการณ์ จุดยุ่งยากหรือภัยคุกคามมีความหลากหลายซับซ้อนมากยิ่งขึ้น และอาจมีสาเหตุที่ประกอบด้วยเงื่อนไขหลายประการ นอกเหนือไปจากเงื่อนไขด้านอธิปไตยหรือเขตแดนแล้ว ยังมีข้อพิพาทเกี่ยวกับเชื้อชาติ หลายประการ นอกเหนือไปจากเงื่อนไขด้านอธิปไตยหรือเขตแดนแล้ว ยังมีข้อพิพาทเกี่ยวกับเชื้อชาติ และศาสนา การละเมิดสิทธิมนุษยชน การก่อการร้าย การผลิตและค้ายาเสพติด การลักลอบค้าอาวุธสงคราม ปัญหาสิ่งแวดล้อม การแพร่ขยายอาวุธนิวเคลียร์ เคมี และชีวะ และอาชญากรรมต่าง ๆ เป็นต้น ผู้เขียนกล่าวต่อไปว่า ไทยต้องใช้นโยบายพึ่งตนเองอย่างจริงจังและจำเป็นต้องแสวงหาความร่วมมือจากประเทศอื่น ๆ มากขึ้นแม้ว่าไทยจะเผชิญกับปัญหาด้านชายแดนไทย – พม่า มากขึ้น แต่ไทยไม่ได้มีปัญหาเกี่ยวกับแนวชายแดนไทย – ลาว มากนักอาจจะมีปัญหาอยู่บ้าง ในส่วนของการลักลอบเข้าเมือง ปัญหาผู้อพยพชาวลาวและปัญหาสิ่งเสพติด เป็นต้น

เกียงศักดิ์ เขียวยิ่ง (2542) ได้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการบริหารทรัพยากรมนุษย์โดยผลของการวิจัยพบว่า บทบาทในการบริหารทรัพยากรมนุษย์ ยุคใหม่เป็นทั้งการบริหารที่มุ่งเน้นทั้งประสิทธิภาพ และประสิทธิผล สามารถตรวจสอบและควบคุมได้ ตลอดจนมนุษย์ในองค์กรต้องมีส่วนการตัดสินใจมากขึ้น เมื่อเป็นเช่นนี้การบริหารทรัพยากรมนุษย์จึงเป็นกระบวนการที่สามารถทำให้เกิดประโยชน์ทั้งองค์กรและบุคคลในสภาพแวดล้อมปัจจุบัน องค์กรผู้บริหารต้องเฝ้าอำนวยความสะดวกของการทรัพยากรมนุษย์อย่างต่อเนื่องและปรับทรัพยากรมนุษย์ขององค์กรให้สอดคล้อง โดยสามารถแข่งขันได้ท่ามกลางภาวะแห่งความเปลี่ยนแปลงที่เป็นไปอย่างรวดเร็ว

อุไรวรรณ ธนสถิต (2542) กล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทยและลาว ว่าเป็นความสัมพันธ์ที่มีพัฒนาการสืบเนื่องติดต่อกันมานาน มีการค้าขายติดต่อกันตามแนวชายแดนตั้งแต่อดีต ความสัมพันธ์ไทย – ลาว นับวันจะดีขึ้นเรื่อย ๆ ไทยได้มีบทบาทให้ความช่วยเหลือรัฐบาลลาวในการพัฒนาประเทศในด้านต่าง ๆ ตลอดจนด้วย ความขัดแย้งต่างๆ มีลักษณะผ่อนคลายลง ปัจจัยที่ส่งเสริมความสัมพันธ์ดังกล่าวคือ ความเป็นมาทางด้านประวัติศาสตร์ที่ไม่แตกต่างกัน ลาวนับเป็นประเทศเดียวที่สามารถสื่อสารกันได้กับไทย โดยใช้ภาษาเดียวกัน เป็นต้น

และผู้เขียนยังพบว่า การที่ลาวเข้าเป็นสมาชิกอาเซียนเมื่อกลางปี พ.ศ. 2540 ทำให้ลาวต้องปรับตัวทางด้านเศรษฐกิจและการเมือง มีนโยบายกระชับความสัมพันธ์กับเวียดนาม กัมพูชา และจีน โดยให้ความร่วมมือและเสริมสร้างการค้าเสรีและการลงทุนระหว่างประเทศ ปัจจุบันการค้าระหว่างไทย กับลาวมีแนวโน้มไปในทางที่ดีเนื่องจากลาวมีชายแดนติดต่อกับไทย และไม่มีพื้นที่ติดทะเล ดังนั้น การติดต่อกับไทยจึงนับเป็นช่องทางที่สะดวกที่สุด อย่างไรก็ตาม ตลอดเวลาที่ผ่านมายังเป็นฝ่ายได้เปรียบดุลการค้าลาวมาโดยตลอด นักลงทุนไทยยังให้ความสนใจที่จะไปลงทุนในลาว เนื่องจากใช้ต้นทุนในการผลิตต่ำ ค่าจ้างแรงงานถูก มีทรัพยากรธรรมชาติจำนวนมาก ประกอบกับลาวและไทยมีภูมิประเทศและวัฒนธรรมที่ใกล้เคียงกัน จึงทำให้นักลงทุนไทยได้เปรียบนักลงทุนจากชาติอื่น ๆ นอกจากนี้ยังมีการตกลงจัดตั้งคณะกรรมการร่วมไทย – ลาว เพื่อแก้ไขข้อพิพาทด้านการลงทุนทั้งแบบทวิภาคี และพหุภาคีเพื่อคุ้มครองนักลงทุนไทยในลาว ในกรณีที่เกิดข้อพิพาททางการค้าและการลงทุนกับหน่วยงานของรัฐหรือเอกชนลาว

กัญติมา สิริ (2543) ได้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างไทยและลาว ศึกษากรณีโครงการพลังงานไฟฟ้าเขื่อนน้ำจันทน์ ผลการศึกษาพบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างไทยและลาว ด้านพลังงานไฟฟ้านั้น เป็นรูปแบบหนึ่งของการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันอย่างสลับซับซ้อน ที่ความแตกต่างทางด้านอุดมการณ์ทางการเมืองไม่เข้ามาเป็นอุปสรรค อย่างไรก็ตามในการพึ่งพาอาศัยกันนั้น ไทยมีความได้เปรียบลาว ในแง่ของการได้พลังงานไฟฟ้าในราคาที่เหมาะสมและคุ้มค่าทั้งทางด้านความมั่นคงในระบบ การส่งนทรัพยากรของไทยไม่ต้องรับภาระหนี้สินเองและเมื่อลาวมีรายได้ไทยก็สามารถขยายตลาดและนำเงินตราเข้าประเทศได้อีก หรืออีกนัยหนึ่งกล่าวได้ว่า ความสัมพันธ์เกิดขึ้นเนื่องมาจากความจำเป็นทางเศรษฐกิจที่ฝ่ายลาวก็ได้ประโยชน์ด้วยเช่นกัน ในแง่ของการนำรายได้ไปพัฒนาประเทศซึ่งถือว่าเป็นความจำเป็นทางด้านการเมืองของลาวด้วย เพราะหากรัฐบาลมีความสามารถในการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศให้เจริญก้าวหน้าก็สามารถรักษาเสถียรภาพของรัฐบาลได้ยาวนาน นอกจากนี้การที่ทั้งสองประเทศมีการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันก็เนื่องมาจากทั้งสองประเทศต้องร่วมกันแก้ไขปัญหาต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นปัญหาชายแดนติด ปัญหาเขตแดนและอื่นๆ เป็นต้น

เจียน ชีระวิทย์, อติสร เสมแย้ม, และทานตะวัน มโนรมย์ (2544) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ ไทย – ลาว ในสายตาของคนลาว ผลการศึกษาพบว่า คนลาวนั้นรับรู้เรื่องของคนไทยผ่านทางสื่อของไทยเองทั้งทางโทรทัศน์ วิทยุ คนลาวส่วนโดยทั่วไป มองว่าสื่อมวลชนไทยเป็นกลุ่มที่เป็นศัตรูของลาวมากที่สุด เพราะชอบดูถูกลาว ชอบบิดเบือนข่าวใส่ร้ายลาว และมองว่านักธุรกิจเป็นนักธุรกิจที่มีความละโมภ ไม่จริงใจ เข้ามาเพื่อกอบโกยผลประโยชน์จากลาวแต่ฝ่ายเดียว ส่วนกลุ่มคนที่คนลาวมองว่าเป็นมิตรมากที่สุดก็คือกษัตริย์และพระบรมวงศานุวงศ์ รองลงมาคือนักวิชาการและปัญญาชนไทย นอกจากนี้เมื่อจัดอันดับประเทศที่เป็นมิตรกับลาวมากที่สุด แล้วพบว่าไทยถูกจัดอยู่ในอันดับท้าย ๆ โดยลาวมองว่าประเทศที่เป็นมิตรมากที่สุดคือ เวียดนาม ญี่ปุ่น จีน และกัมพูชา ส่วนสหรัฐอเมริกา เป็นประเทศที่ลาวมองว่าไม่เป็นมิตรมากที่สุด

อย่างไรก็ตามคนลาวยังมองว่า การค้าและการลงทุนระหว่างไทย – ลาวนั้นมีส่วนที่ทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างกันดีขึ้น และอยากให้ไทยเข้าไปลงทุนในลาวมากขึ้นแต่ต้องมีความจริงใจต่อลาวเป็นสำคัญ โดยกลุ่มที่มองไทยในแง่ลบมากที่สุดคือกลุ่มผู้นำ กลุ่มนักศึกษาส่วนประชาชนทั่วไปมองไทยในแง่บวกขึ้น ส่วนผลการศึกษาในส่วนที่เป็นปัญหาขัดขวางความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับลาวที่สำคัญ คือ (1) หน่วยปฏิบัติการตามลำน้ำโขงเป็นปัญหาที่ผู้นำระดับชาติ และระดับท้องถิ่นของลาวอยากให้ยกเลิกเสีย (2) ไทยควรให้เกียรติลาวโดยเฉพาะนักธุรกิจไทยที่เข้าไปลงทุนในลาว ไม่ดูถูกลาวผ่านสื่อต่าง ๆ (3) ไม่ให้กลุ่มต่อต้านรัฐบาลลาวใช้ไทยเป็นทางผ่านเข้าไปก่อความสงบในลาว

แต่อย่างไรก็ดีในท้ายสุดนี้ งานวิจัยและวรรณกรรมที่หยิบยกมาอ้างอิงในข้างต้นนั้น อาจจะยังไม่ตรงตามหัวข้อหรือประเด็นในการศึกษาวิจัยครั้งนี้เท่าไรนัก เนื่องจากยังไม่พบว่ามีผู้วิจัยท่านใดทำการศึกษาวิจัยในหัวข้อประเด็นที่เกี่ยวข้องกับมิติทางด้านนี้โดยตรง อนึ่งผู้ศึกษาจึงได้นำผลงานวิจัยที่มีลักษณะของเนื้อหาสาระอันใกล้เคียงกับประเด็นหัวข้อในการวิจัยครั้งนี้ เพื่อที่จะใช้เป็นแนวคิด องค์ความรู้พื้นฐานในการเชื่อมโยงอธิบายการศึกษาวิจัยผลงานชิ้นนี้ให้บรรลุเป้าหมายหรือสำเร็จลุล่วงต่อไป ดังนั้นตามหัวข้อของผู้ศึกษาในประเด็นนี้ จึงเป็นเสมือนการเริ่มต้นหรือบุกเบิกสร้างผลงานทางการวิจัยในประเด็นมิติใหม่ๆ อันจะเกิดแนวทางในการศึกษาวิจัยที่หลากหลายและเพิ่มพูนความรู้ต่อไป